KOMISSION PÄÄTÖS (EU) 2019/422,

annettu 20 päivänä syyskuuta 2018,

valtiontuesta SA 36112 (2016/C) (ex 2015/NN), jonka Italia on myöntänyt Napolin satamaviranomaiselle ja Cantieri del Mediterraneo SpA:lle

(tiedoksiannettu numerolla C(2018) 6037)

(Ainoastaan italiankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

EUROOPAN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT-sopimus', ja erityisesti sen 108 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan,

ottaa huomioon sopimuksen Euroopan talousalueesta ja erityisesti sen 62 artiklan 1 kohdan a alakohdan,

on mainittujen artiklojen mukaisesti kehottanut asianomaisia esittämään huomautuksensa ([1]) ja ottanut huomioon nämä huomautukset,

sekä katsoo seuraavaa:

1. MENETTELY

(1) Maaliskuussa 2006 komissio pyysi Italian viranomaisilta tietoja Cantieri del Mediterraneo SpA:lle, jäljempänä 'CAMED', mahdollisesti myönnetystä valtiontuesta, joka koski suunniteltuja töitä Napolin satamassa sijaitsevalla kuivatelakalla (kuivatelakka nro 3). Italian viranomaisten vastattua 3 päivänä huhtikuuta 2006 komissio ei ryhtynyt toimiin eikä tutkinut asiaa Italian huomautusten perusteella, ja komission yksiköt lopettivat asian tutkimisen sisäisesti, koska tuen ei katsottu olevan valtiontukea. Italia ei ole koskaan virallisesti ilmoittanut komissiolle kyseisistä toimenpiteistä.

(2) Napolin satamassa toimiva laivankorjaaja ilmoitti 21 päivänä tammikuuta 2013 olevansa huolissaan rahoituksesta, jota Italian viranomaiset olivat myöntäneet kolmelle investointihankkeelle. Väitteiden mukaan kyseiset hankkeet toteutettiin vuosina 2006–2014 kolmen CAMED:n käyttöoikeussopimuksen perusteella hallinnoiman kuivatelakan (bacini di carenaggio) kunnostamiseksi. Asia kirjattiin numerolla SA.36112 (2013/CP) – Väitetty tuki Cantieri del Mediterraneolle. Kantelija toimitti komissiolle lisätietoja 27 päivänä kesäkuuta 2013.

(3) Komissio pyysi Italian viranomaisilta 28 päivän helmikuuta 2013 ja 12 päivän kesäkuuta 2013 välisenä aikana tietoja kantelijan väitteiden perusteella.

(4) Komission yksiköt toimittivat kantelijalle 21 päivänä lokakuuta 2013 alustavat havaintonsa, jotka koskivat väitettyä valtiontukea CAMED:lle, ja ilmoittivat kantelijalle, että tuolloin saatavilla olleiden tietojen perusteella väitetyt toimenpiteet eivät näyttäneet olevan SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea, koska näytti siltä, että CAMED:lle aiheutuvan edun olemassaolo voitiin sulkea pois. Komission yksiköt selittivät, että kyseisessä vaiheessa ei ollut viitteitä siitä, että toimintatukea olisi myönnetty toimijan tasolla, koska CAMED ei näyttänyt vapautuvan kustannuksista, joita sille tavallisesti olisi aiheutunut jokapäiväisessä hallinnoinnissaan tai tavanomaisessa toiminnassaan.

(5) Kantelija toimitti lisätietoja 19 päivän marraskuuta 2013 ja 10 päivän helmikuuta 2015 välisenä aikana. Kantelija ilmoitti olevansa huolissaan erityisesti siitä, että toimenpiteet olivat sääntöjenvastaista investointitukea Napolin satamaviranomaiselle ja sääntöjenvastaista toimintatukea CAMED:lle. Komission yksiköt pyysivät Italian viranomaisilta lisätietoja 17 päivänä kesäkuuta 2014, 14 päivänä marraskuuta 2014 ja 12 päivänä maaliskuuta 2015. Italian viranomaiset vastasivat 1 päivänä elokuuta, 3 ja 29 päivänä syyskuuta 2014, 11 päivänä helmikuuta 2015 ja 10 päivänä kesäkuuta 2015. Koska käytettävissä olevat tiedot osoittivat, että julkinen rahoitus oli jo myönnetty, komission yksiköt ilmoittivat Italialle 4 päivänä kesäkuuta 2015, että toimenpiteet kirjattaisiin sääntöjenvastaisena tukena (2015/NN) – Investointituki Napolin satamaviranomaiselle ja Cantieri del mediterraneo SpA:lle ja että asiaan sovellettaisiin neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 ([2]) III luvussa vahvistettuja menettelysääntöjä.

([1]) EUVL C 369, 7.10.2016, s. 78.

([2]) Neuvoston asetus (EY) N:o 659/1999, annettu 22 päivänä maaliskuuta 1999, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä (EYVL L 83, 27.3.1999, s. 1). Tämä asetus on korvattu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 13 päivänä heinäkuuta 2015 annetulla neuvoston asetuksella (EU) 2015/1589 (EUVL L 248, 24.9.2015, s. 9).

(6) Komission yksiköt tapasivat Italian viranomaiset 21 päivänä syyskuuta 2015, ja komissio pyysi lisätietoja 7 päivänä lokakuuta 2015. Italian viranomaiset vastasivat pyyntöön 9 päivänä marraskuuta 2015. Komission yksiköt tapasivat kantelijan 11 päivänä marraskuuta 2015.

(7) Komissio ilmoitti Italian viranomaisille 28 päivänä kesäkuuta 2016 päivätyllä kirjeellä päätöksestään aloittaa kyseisen tuen osalta SEUT-sopimuksen 108 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu menettely.

(8) Komission päätös menettelyn aloittamisesta, jäljempänä 'menettelyn aloittamista koskeva päätös', julkaistiin *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* ([3]) 7 päivänä lokakuuta 2016. Komissio kehotti asianomaisia esittämään huomautuksensa tuesta/toimenpiteistä.

(9) Komissio sai huomautuksia kahdelta asianomaiselta osapuolelta: CAMED:ltä ja kantelijalta. Huomautukset toimitettiin Italian viranomaisille, joille annettiin mahdollisuus reagoida; Italian viranomaisten huomautukset saatiin 12 päivänä tammikuuta 2017 päivätyssä kirjeessä.

(10) Komissio lähetti Italialle 9 ja 16 päivänä marraskuuta 2017 lisäkysymyksiä, joihin Italia vastasi 24 päivänä marraskuuta 2017.

2. YKSITYISKOHTAINEN KUVAUS TUESTA

2.1 Tausta ja tuensaajat

(11) Napolin satama sijaitsee Campanian alueella, ja sitä hallinnoi Napolin satamaviranomainen.

(12) Napolin satamassa on kolme valtion omistamaa kuivatelakkaa (kuivatelakat nro 1, 2 ja 3) ja kaksi yksityisten toimijoiden omistamaa uivaa telakkaa (telakat nro 5 ja 6).

(13) Kuivatelakoita nro 1, 2 ja 3 käytetään CAMED:n ja periaatteessa minkä tahansa muun laivankorjaajan laivankorjaustoimintaan vuonna 2002 hyväksytyn ja myöhemmin muutetun "Napolin sataman laivankorjaustelakoiden toimintaa koskevan asetuksen" ([4]), jäljempänä 'vuoden 2002 asetus', mukaisesti ([5]). Italian viranomaisten mukaan Napolin sataman kaikkien kuivatelakoiden on oltava kaikkien kiinnostuneiden käyttäjien (esimerkiksi muiden laivankorjaajien) käytettävissä tiettyjen ennalta määritettyjen ja objektiivisten sääntöjen perusteella.

(14) Italian viranomaiset selittivät, että Fincantieri-konsernin – yhden laivanrakennusalan suurimmista toimijoista kyseisenä ajankohtana – päätettyä vetäytyä Napolin satamasta viime vuosisadan lopulla telakat olivat erittäin huonossa kunnossa. Tuolloin CAMED ([6]) toimi satamankorjaajana Napolin satamassa vuosina 1909–2008 voimassa olleen maankäyttölain nojalla. Italian viranomaisten mukaan CAMED suostui investoimaan alueeseen sillä edellytyksellä, että Napolin satama toteutti tiettyjä kuivatelakoihin nro 1, 2 ja 3 liittyviä rakenteellisia investointeja. CAMED:n vuonna 1999 Napolin satamaviranomaiselle esittämän pyynnön jälkeen viimeksi mainittu suostui suorittamaan töitä kuivatelakan nro 3 nykyaikaistamiseksi ja saattamiseksi käyttökelpoiseksi, jäljempänä 'vuoden 2001 sopimus' ([7]).

(15) Vuonna 2001 CAMED pyysi Napolin satamaviranomaiselta lupaa toteuttaa telakoilla joitakin töitä sitä vastaan, että silloista maankäyttöoikeutta (concessione demaniale) jatkettaisiin 40 vuodella. CAMED:n pyynnön jälkeen Napolin satamaviranomainen käynnisti Italian lainsäädännön nojalla hallinnollisen menettelyn maankäyttöoikeutta koskevan sopimuksen tekemiseksi ([8]). Napolin satamaviranomainen julkaisi kunnan rekisterissä ja omassa rekisterissään 20 päivän ajan (18 päivästä tammikuuta 2002 6 päivään helmikuuta 2002) CAMED:n pyynnön maankäyttöoikeudesta yhdessä liiketoimintasuunnitelman kanssa. Julkaisussa kehotettiin asianomaisia esittämään huomautuksia tai vaihtoehtoisia ehdotuksia. Menettelyn mukaan päätöksen käyttöoikeuden myöntämisestä tekee toimivaltainen ministeri, mikäli asiassa esitetään vastaväitteitä tai kanteluja.

(16) Koska Napolin satamaviranomainen ei saanut huomautuksia julkaistuaan CAMED:n pyynnön, se myönsi CAMED:lle 29 päivänä heinäkuuta 2004 maankäyttöoikeuden (atto di concessione demaniale) nro 125, jäljempänä 'vuoden 2004 käyttöoikeus', kolmen kuivatelakan toiminnan harjoittamista ja käyttöä varten. Oikeuteen liittyi velvoite antaa ne kaikkien kiinnostuneiden käyttäjien (esimerkiksi muiden laivankorjaajien) käytettäväksi vuoden

([3]) Ks. alaviite 1.
([4]) Regolamento per l'esercizio dei bacini di carenaggio, http://porto.napoli.it/wp-content/uploads/2015/05/RegolamentoBacini.pdf
([5]) Viimeisin muutos asetukseen tehtiin vuonna 2012, http://porto.napoli.it/wp-content/uploads/2015/06/Ordinanza_N.6_03-04-2012.pdf
([6]) Italian viranomaiset selittivät, että yritys toteutti joitakin yritysmuutoksia ja muutti nimeä useita kertoja. Yksinkertaisuuden vuoksi päätöksessä käytetään yrityksestä nimeä "CAMED", vaikka sitä kutsuttiin aiemmin eri nimellä (Bacini Napoletani SpA).
([7]) Napolin satamanviranomaisen ja Bacini Napoletani SpA:n (eli CAMED:n) välinen, 12 päivänä kesäkuuta 2001 tehty sopimus (Convenzione). Vuoden 2001 sopimuksen mukaan CAMED on harjoittanut toimintaa kuivatelakalla nro 3 ainakin vuodesta 1959 saakka.
([8]) Merilain (Codice navale) 36 § ja merilain täytäntöönpanoasetuksen (Regolamento per l'esecuzione del codice della navigazione marittima) 18 §.

2002 asetuksen mukaisesti. CAMED suostui purkamaan edellisen, vuodesta 1909 voimassa olleen maankäyttöoikeuden. Vuoden 2004 käyttöoikeuden mukaan CAMED:llä on oikeus hallinnoida ja käyttää kuivatelakoita 28 päivästä heinäkuuta 2003 alkaen 30 vuotta pyydettyjen 40 vuoden sijaan vuotuista maankäyttömaksua vastaan. Maksu lasketaan tiettyjen oikeudellisten muuttujien (euroa/m²) perusteella ja mukautetaan vuosittain inflaatioon 15 päivänä marraskuuta 1995 annetun ministeriön asetuksen mukaisesti. Vuosina 2004–2017 maksettu maankäyttömaksu on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1

Maankäyttömaksut

(euroina)

Vuosi	Vuotuinen maankäyttömaksu
2004	124 117
2005	103 300
2006	139 900
2007	147 800
2008	146 341
2009	154 392
2010	149 148
2011	153 321
2012	159 071
2013	143 671
2014	142 178
2015	132 664
2016	133 658
2017	133 257

(17) Vuoden 2004 käyttöoikeuden 1 artiklan mukaan käyttöoikeuden kesto sallii aiempien investointien kuolettamisen ja CAMED:n toteuttaman uuden, 24 miljoonan euron (47 662 miljoonan Italian liiran) arvoisen investointiohjelman ([9]). Vuoden 2004 käyttöoikeuden mukaan CAMED antoi myös 275 000 euron takuun (cauzione), joka koskee käyttöoikeuden nojalla määrättyjä velvoitteita.

(18) Vuoden 2004 käyttöoikeuden 3 artiklan mukaan Napolin satamaviranomainen sitoutui myös toteuttamaan rakenteellisia töitä CAMED:lle myönnetyllä alueella vuoteen 2006 mennessä, tarkemmin sanottuna i) mukauttamaan telakoiden nro 1 ja 2 pumppaamon, ii) rakentamaan uuden sertifioidun kuivatelakkaponttonin (barche-porte) telakoille nro 1, 2 ja 3; iii) uusimaan telakan nro 2 seinämät (paramenti) ja perustan (platea) ja iv) saneeraamaan rakenteellisesti telakan nro 2 laitureita (banchine) ja seinämiä ja laituria 33b.

(19) Menettelyn aloittamista koskevan päätöksen jälkeen Italian viranomaiset tarkensivat, että CAMED toteutti 24 610 420 euron arvosta investointeja vuoden 2004 käyttöoikeuden mukaisesti ja 17 931 075 euron arvosta lisäinvestointeja vuoteen 2016 mennessä.

2.2 **Kantelijan väite valtiontuesta**

(20) Ensimmäisessä kantelussaan kantelija väitti CAMED:n saaneen tukea kahdella tasolla: i) operaattorina (eli kuivatelakoiden hallinnoijana) infrastruktuurin kunnostamiskustannusten vähennysten kautta (toimintatuki) ja ii) infrastruktuurin käyttäjänä (esimerkiksi laivankorjaajana), koska infrastruktuuria, jonka piti periaatteessa olla syrjimättömästi kaikkien yritysloppukäyttäjien käytössä, käytti itse asiassa yksinomaan CAMED. Kantelu sisälsi myös kilpailusääntöjen noudattamista koskevia väitteitä, jotka eivät ole merkityksellisiä tämän päätöksen kannalta ja joista kantelijalle on toimitettu erillinen, 24 päivänä heinäkuuta 2014 annettu päätös.

([9]) Vuoden 2004 käyttöoikeudessa määritetty investointimäärä on tosiaan 24 miljoonaa euroa eikä 24 000 euroa, kuten menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä todettiin.

(21) Kantelijan mukaan CAMED:n saama etu johtui seuraavien töiden, jäljempänä 'toimet', suorittamisesta:

(1) toimi nro 1: tiettyjen telakan nro 3 osien rakenteellinen kunnostus (tuen määrä: 12 928 537 euroa)

(2) toimi nro 2: telakoiden nro 1 ja 2 pumppaamon mukauttaminen sekä telakan nro 2 viereisen laiturin seinämien uusiminen (tuen määrä: 23 170 000 euroa)

(3) toimi nro 3: telakan nro 3 sisälaiturin korjaus ja lujittaminen (Molo Cesario Console) (tuen määrä: 13 000 000 euroa).

(22) Kantelija laajensi 19 päivänä marraskuuta 2013 toimittamissaan huomautuksissa kantelua väittämällä, että toimet olivat Napolin satamaviranomaiselle annettua tukea, komission tapauskäytännön mukaisesti ([10]). Kantelijan mukaan tukea olisi annettu myös käyttöoikeuden haltijan (CAMED) tasolla, koska käyttöoikeutta ei myönnetty julkisen, avoimen, läpinäkyvän ja syrjimättömän tarjouskilpailun avulla. Lisäksi kantelija korosti sellaisen näytön puuttumista, jonka perusteella voitaisiin päätellä, että CAMED:n maksama maankäyttömaksu voisi sulkea pois kaikki edut. Kantelijan mukaan kansallisessa lainsäädännössä maankäyttömaksujen määrittämisestä säädetyssä menetelmässä (ks. johdanto-osan 16 kappale) ei sallita infrastruktuurin mahdollisten toimien jälkeen nousseen arvon huomioimista, koska siinä lähdetään kiinteästä eurosummasta/m^2.

(23) Kantelija toimitti 1 päivänä lokakuuta 2015 myös luettelon Napolin satamaviranomaisen päätöksistä (delibere nrot 308/2015, 181/2015, 233/2015, 277/2015, 279/2015, 281/2015, 293/2015, 302/2015), jotka koskevat kuivatelakoilla suoritettavia töitä, osoituksena täytäntöönpanokiellon rikkomisesta.

2.3 **Italian huomautukset väitetystä valtiontuesta / Investointihankkeen rahoitus ja oikeusperusta**

(24) Italian viranomaiset tarkensivat ennen menettelyn aloittamista koskevan päätöksen antamista, että vain osa kuivatelakan nro 3 kunnostamiseksi suunnitelluista töistä oli viety päätökseen vuonna 2006 julkisen hankintamenettelyn jälkeen (toimi nro 1), kun taas toimissa 2 ja 3 suunniteltuja töitä ei kyseisenä ajankohtana oltu viety päätökseen. Koko CAMED:n kanssa vuoden 2001 sopimuksessa ja vuoden 2004 käyttöoikeudessa sovitusta hankkeesta vain yksi osa oli todella pantu kokonaan täytäntöön.

(25) Italian mukaan oikeus saada rahoitusta oli myönnetty Napolin satamaviranomaiselle jo vuonna 1998 laissa nro 413/1998 olevan 9 §:n nojalla. Siinä säädetään, että liikenne- ja meriliikenneministeriö, jäljempänä 'ministeriö', hyväksyy satamien investointiohjelman satamaviranomaisten pyyntöjen perusteella ([11]). Näyttäisi siltä, että investointiohjelma hyväksyttiin kahdella ministeriön antamalla asetuksella ja että sitä muutettiin myöhemmin. Ensimmäisessä, 27 päivänä lokakuuta 1999 annetussa asetuksessa ([12]), jäljempänä '27 päivänä lokakuuta 1999 annettu ministeriön asetus', luetellaan 20 satamaa, jotka hyötyvät kansallisesta rahoituksesta, ja toisessa asetuksessa ([13]), jäljempänä '2 päivänä toukokuuta 2001 annettu ministeriön asetus', laajennetaan luettelo koskemaan 25:ttä satamaa. Näiden asetusten perusteella satamaviranomaisilla on lupa ottaa lainaa tai pyytää muita rahoitustoimia yhteensä 100 miljardin Italian liiran (noin 51 miljoonan euron) arvosta. Ministeriö maksaisi summan suoraan takaisin rahoituslaitoksille joka vuosi ([14]). Näin ollen Napolin satamaviranomaisen eduksi toteutetut toimet myönnettiin Italian mukaan vuonna 1998 lain nro 413/1998 nojalla.

(26) Menettelyn aloittamista koskevan päätöksen jälkeen Italian viranomaiset toimittivat lisäselvityksiä Italian valtion ja Napolin satamaviranomaisen tekemien investointien määristä.

Toimi nro 1

(27) Italian viranomaiset ilmoittivat, että toimeen nro 1 liittyvät työt aloitettiin 21 päivänä lokakuuta 2002 ja saatiin päätökseen 24 päivänä tammikuuta 2006. Aiheutuneet kustannukset olivat tämän päätöksen antamisajankohtana 12 859 854,50 euroa.

([10]) Kantelija viittasi muun muassa komission 19 päivänä joulukuuta 2012 antamaan päätökseen valtiontukiasiassa SA.34940 (N/2012) – Italia – Porto di Augusta (EUVL C 77, 15.3.2013, s. 1).

([11]) "Per la realizzazione di opere infrastrutturali di amplimento, ammodernamento e riqualificazione dei porti, il Ministero dei trasporti e della navigazione adotta un programma sulla base delle richieste delle autorità portuali o, laddove non istituite, delle autorità marittime, sentite le regioni interessate."

([12]) "Decreto 27 ottobre 1999 Adozione del programma di opere infrastrutturali di ampliamento, ammodernamento e riqualificazione dei porti. (GU Serie Generale n.10 del 14-01-2000)".

([13]) "Decreto 2 maggio 2001 Ripartizione delle risorse di cui all'art. 9 della legge n. 413 del 1998, rifinanziate dall'art. 54, comma 1, della legge n. 488 del 1999 e dall'art. 144, comma 1, della legge n. 388 del 2000 per la realizzazione di opere infrastrutturali di ampliamento, l'ammodernamento e riqualificazione dei porti. (GU Serie Generale n.199 del 28-08-2001)".

([14]) Lisärahoitusta myönnettiin myöhemmin myös lain nro 488/1999 54 §:n 1 momentin, lain nro 388/2000 144 §:n 1 momentin ja lain nro 166/2002 36 §:n nojalla.

Toimi nro 2

(28) Ministeriö osallistui toimen nro 2 rahoittamiseen 14 971 621,41 euron summalla. Ministeriö ei kuitenkaan ole maksanut 5 498 378,59 euron summaa, joka Napolin satamaviranomaisen oli tarkoitus maksaa ennakkoon ja ministeriön sitten korvata avustuksilla.

(29) Toimeen nro 2 Napolin satamaviranomainen sijoitti omia varoja 2 700 000 euroa (22 päivänä maaliskuuta 2016 annettu päätös nro 89/2016) ja 5 830 000 euroa (31 päivänä toukokuuta 2017 annettu päätös nro 175/2017).

(30) Toimeen nro 2 liittyvät työt aloitettiin 5 päivänä marraskuuta 2012, eikä niitä ole vielä saatu päätökseen. Aiheutuneet kustannukset olivat tämän päätöksen antamisajankohtana 11 192 515,79 euroa. Tämän toimen kokonaiskustannusten arvioidaan olevan 29 000 000 euroa.

Toimi nro 3

(31) Toimi nro 3 rahoitetaan osittain Napolin satamaviranomaisen omista varoista (5 091 000 euroa, 24 päivänä joulukuuta 2014 annettu päätös nro 356/2014).

(32) Joulukuuhun 2017 mennessä toimeen nro 3 liittyviä töitä ei oltu vielä aloitettu (töistä tehtiin sopimukset 19 päivänä heinäkuuta 2017), ja aiheutuneet kustannukset olivat 6 880,50 euroa. Tämän toimen kokonaiskustannusten arvioidaan olevan 15 900 000 euroa.

(33) Investointihankkeen (eli kaikkien kolmen toimen) kokonaiskustannukset ovat 57 759 874,50 euroa, jotka jaettiin kolmeen osaan, kuten taulukossa 2 esitetään.

Taulukko 2

Suunnitellut julkiset investoinnit

Toimi	Määrät	Maksettu?	Maksupäivä	Suunnitellut investointikustannukset
1. Tiettyjen telakan nro 3 osien rakenteellinen kunnostus	9 760 629,57	Kyllä	8.1.2003 21.12.2004 14.7.2005 26.10.2005 12.12.2011	12 859 854,50
	3 099 224,93	Kyllä	31.12.2002 26.4.2004 19.4.2005 6.10.2005 24.4.2006	
2. Telakoiden nro 1 ja 2 pumppaamon mukauttaminen sekä telakan nro 2 viereisen laiturin seinämien uusiminen	8 300 000,00	Kyllä	4.8.2006 27.12.2006 29.12.2006	29 000 000,0
	6 671 621,41	Kyllä	1.9.2011 22.3.2013 17.12.2014	
	2 700 000,00 (Napolin satamaviranomaisen oma osuus)	Kyllä	23.3.2016	
	5 498 378,59 (Napolin satamaviranomaisen ennakkomaksu, joka Italian valtion on tarkoitus korvata)	Ei	—	
	5 830 000,00 (Napolin satamaviranomaisen oma osuus)	Kyllä	31.5.2017	

Toimi	Määrät	Maksettu?	Maksupäivä	Suunnitellut investointikustannukset
3. Telakan nro 3 sisälaiturin korjaus ja lujittaminen	10 809 000,00	Kyllä	18.11.2014	15 900 000
	5 091 000,00 (Napolin satamaviranomaisen oma osuus)	Kyllä	24.12.2014	
Napolin satamaviranomaisen kokonaisrahoitus				13 621 000,00
Italian valtion kokonaisrahoitus				**44 138 854,50**
Yhteensä				**57 759 854,50**

(34) Edellä esitetty huomioon ottaen Italian valtion tähän hankkeeseen jo myöntämä tai sitoma rahoitus oli yhteensä 44 138 854,50 euroa. Se muodostui lähinnä ministeriön suorittamista, Napolin satamaviranomaisen ottamien lainojen suorista lyhennyksistä rahoituslaitoksille sekä Italian kansallisesta talousarviosta Napolin satamaviranomaiselle myönnetyistä suorista avustuksista. Italian viranomaiset selittivät, että jäljelle jäävän 13 621 000 euron summan (josta 2 700 000 euroa ja 5 830 000 euroa toimeen nro 2 ja 5 091 000 euroa toimeen nro 3) Napolin satamaviranomainen maksoi omista varoistaan, jotka olivat kertyneet sen harjoittaessa taloudellista toimintaansa sataman hallinnoijana.

2.4 **Menettelyn aloittamisen syyt**

(35) Komissio antoi 28 päivänä kesäkuuta 2016 päätöksen muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta edellä mainittujen toimenpiteiden osalta, koska sillä oli epäilyksiä siitä, ovatko nämä toimenpiteet SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea ja soveltuvatko ne sisämarkkinoille.

2.4.1 *Epäilykset Napolin satamaviranomaiselle myönnetyn tuen olemassaolosta*

(36) Menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä komissio katsoi alustavasti, että toimenpiteet ovat SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, koska Napolin satamaviranomainen sai valtion varoja kaupallisesti hyödyntämiensä laivankorjauslaitosten parantamiseksi. Napolin satamaviranomainen – omistajan eli Italian valtion puolesta taloudellista toimintaa harjoittavana toimijana – voidaan luokitella yritykseksi. Näin ollen kyseinen siirto näyttäisi olevan valtion varojen siirtoa ja on valtion toteuttama.

(37) Lisäksi julkinen rahoitus näyttäisi menettelyn aloittamista koskevan päätöksen mukaan antavan Napolin satamaviranomaiselle valikoivan taloudellisen edun. Komissio esitti epäilyjä siitä, vaaditaanko Napolin satamaviranomaista hoitamaan julkisen palvelun velvoitteita, jotka on selkeästi määritelty ja jotka täyttävät Altmark-testin neljä kumulatiivista kriteeriä. Napolin satamaviranomaisen tarjoama palvelu (eli laivankorjauslaitosten vuokraaminen korvausta vastaan) ei sisällä mitään erityispiirteitä verrattuna muiden taloudellisten toimijoiden palveluihin. Komissio esitti epäilyjä siitä, i) vaaditaanko Napolin satamaviranomaista todella hoitamaan julkisen palvelun velvoitteita, jotka on selkeästi määritelty, ii) onko muuttujat, joiden perusteella korvaus lasketaan, vahvistettu etukäteen objektiivisesti ja avoimesti, iii) eikö korvaus ylitä sitä, mikä on tarpeen julkisen palvelun velvoitteen hoitamisesta aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi, ottaen huomioon merkitykselliset tulot ja kohtuullinen voitto näiden velvoitteiden hoitamisesta ja iv) onko toimija valittu julkisen hankintamenettelyn perusteella tai rajoittuvatko julkisen palvelun velvoitteen hoitamisesta aiheutuvat kustannukset keskivertoyrityksen (hyvin johdetun ja asetettujen julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisen kannalta riittävillä välineillä varustetun) kustannuksiin.

(38) Komissio katsoi alustavasti, että investointihankkeen avulla Napolin satamaviranomainen voi jatkaa kuivatelakoiden vuokraamisesta unionin tason kilpailulle ja kaupalle avoimella alalla koostuvaa taloudellista toimintaa ja että toimenpide on omiaan vääristämään kilpailua ja vaikuttamaan unionin sisäiseen kauppaan.

(39) Menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä komissio katsoi, että toimenpiteiden luokitteleminen valtiontueksi ei rikkoisi SEUT-sopimuksen 345 artiklaa, jossa määrätään julkisten ja yksityisten tahojen välisen neutraaliuden periaatteesta. Komissio totesi alustavasti, että toimenpiteiden katsominen valtiontueksi ei näyttäisi syrjivän julkisia omistajia, koska samalla alalla toimivien yksityisten omistajien olisi myös laadittava ennakolta liiketoiminta-suunnitelma ja ne toteuttaisivat investoinnin ainoastaan, jos se olisi kannattava suunnitelman perusteella. Jos näin ei olisi, sekä julkiset että yksityiset omistajat voisivat mahdollisesti saada sisämarkkinoille soveltuvaa tukea, jos kaikkia laivanrakennusalalla sovellettavissa valtiontukisäännöissä vahvistettuja ehtoja noudatettaisiin.

(40) Lisäksi komissio katsoi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä alustavasti, että kyseisiä toimenpiteitä ei voitaisi luokitella asetuksen (EU) 2015/1589, jäljempänä 'menettelyasetus', 1 artiklan b kohdassa tarkoitetuksi voimassa olevaksi tueksi, koska julkinen tuki laivanrakennus- ja laivankorjauslaitoksille oli katsottu valtiontueksi jo ennen asiassa Leipzig-Halle annettua tuomiota.

2.4.2 *Epäilykset CAMED:lle myönnetyn tuen olemassaolosta*

(41) CAMED:lle mahdollisesti myönnetyn tuen osalta komissio totesi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä, että Napolin satamaviranomaiselle myönnetty julkinen tuki vapautti sen osittain investointikustannuksista, jotka minkä tahansa toisen markkinoilla toimivan laivankorjauslaitosten yksityisen omistajan olisi maksettava kokonaisuudessaan, minkä ansiosta se pystyi perimään CAMED:ltä pienempiä maksuja.

(42) Kyseiset toimenpiteet ovat valtion toteuttamia (eli Napolin satamaviranomaisen myöntämiä; se muodostaa osan valtionhallintoa, vaikka kyseinen taho onkin oikeudellisesti riippumaton muista viranomaisista). Lisäksi komissio totesi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä, että antamalla kuivatelakat CAMED:n käyttöön mahdollisesti alle markkinahintojen Napolin satamaviranomainen on saattanut luopua valtion varoista.

(43) Koska tarjouskilpailua ei järjestetty ja CAMED:n Napolin satamaviranomaiselle maksama maankäyttömaksu laskettiin tiettyjen oikeudellisten muuttujien perusteella, komissio katsoi alustavasti, että Napolin satamaviranomaisen ja CAMED:n väliset sopimusjärjestelyt saattavat antaa CAMED:lle tavanomaiset markkinaehdot ylittävän taloudellisen edun tarjoamalla kunnostettuja kuivatelakoita mahdollisesti alle markkinahintojen. Lisäksi komissio katsoi, että vaikka voitaisiin hyväksyä, että CAMED toteutti joitakin investointeja vastineena toimien suorittamisesta, nähtävissä ei ollut näyttöä siitä, että CAMED:n Napolin satamaviranomaisen puolesta toteuttamien investointien arvo vastaisi yhdessä maankäyttömaksun kanssa Napolin satamanviranomaisen CAMED:n puolesta suorittamien toimien arvoa. Näin ollen komissio pyysi Italian viranomaisia ja kolmansia osapuolia esittämään huomautuksia näistä alustavista päätelmistä.

(44) Menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä komissio esitti epäilyksiä siitä, täyttyvätkö Altmark-testin neljä kriteeriä kumulatiivisesti CAMED:n tueksi toteutettujen toimenpiteiden kohdalla.

(45) Komissio totesi myös, että toimenpiteet olivat omiaan vääristämään kilpailua ja vaikuttamaan unionin sisäiseen kauppaan.

2.4.3 *Epäilykset tuen soveltuvuudesta sisämarkkinoille*

(46) Tuen soveltuvuudesta sisämarkkinoille komissio katsoi alustavasti, että kuivatelakat eivät ole liikenneinfrastruktuureita vaan tuotantolaitoksia telakoille, sillä niitä käytetään laivanrakennukseen tai -korjaukseen eikä kuljetustarkoituksiin. Näin ollen tukea ei voitu arvioida suoraan SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla liikenneinfrastruktuurille annettuna investointitukena.

2.4.3.1 Napolin satamaviranomaiselle myönnetyn tuen soveltuvuus sisämarkkinoille

(47) Komissio esitti epäilyksiä Napolin satamaviranomaiselle myönnetyn tuen soveltuvuudesta sisämarkkinoille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja koskevien vuoden 2011 puitteiden ja kunkin toimenpiteen myöntämisajankohtana sovellettujen laivanrakennusalan valtiontukisääntöjen nojalla. Menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä komissio katsoi alustavasti, että myöntäminen tapahtui periaatteessa silloin, kun kukin investoinneista sisällytettiin investointiohjelmaan satamaviranomaisten pyynnön perusteella. Komissio katsoi, että tältä osin saadut tiedot olivat riittämättömiä, ja kehotti Italiaa ilmoittamaan asiaankuuluvat myöntämisajankohdat kunkin toimenpiteen/toimen osalta.

(48) Siitä huolimatta komissio epäili, että kyseiset toimenpiteet eivät ole täysin laivanrakennusteollisuuden valtiontukea koskevien puitteiden mukaisia, koska jo myönnetty julkinen rahoitus näytti ylittävän laivanrakennuslaitosten alueellisen investointituen sallitut enimmäistuki-intensiteetit (joihin viitataan peräkkäisissä puitteissa), riippumatta kunkin toimenpiteen tarkasta myöntämisajankohdasta ja seuraavien soveltuvuusperustojen nojalla, joita voitaisiin soveltaa laivanrakennustukeen:

— neuvoston asetus (EY) N:o 1540/98 ([15]);

([15]) Neuvoston asetus (EY) N:o 1540/98, annettu 29 päivänä kesäkuuta 1998, laivanrakennusteollisuudelle myönnettävän tuen uusien sääntöjen vahvistamisesta, joka oli voimassa 1 päivän tammikuuta 1999 ja 31 päivän joulukuuta 2003 välisen ajan (EYVL L 202, 18.7.1998, s. 1).

— laivanrakennusteollisuuden valtiontukea koskevat vuoden 2004 puitteet, joita sovellettiin alun perin 1 päivän tammikuuta 2004 ja 31 päivän joulukuuta 2006 välisen ajan ja jatkettiin myöhemmin kahdesti 31 päivään joulukuuta 2008 ja 31 päivään joulukuuta 2011 saakka ([16]);

— laivanrakennusteollisuuden valtiontukea koskevat vuoden 2011 puitteet ([17]), joita sovellettiin 31 päivän joulukuuta 2011 jälkeen myönnettyyn ilmoittamattomaan tukeen. Näiden puitteiden soveltamista on jatkettu 30 päivään kesäkuuta 2014 asti ([18]);

— alueellista valtiontukea koskevat suuntaviivat vuosille 2014–2020 1 päivästä heinäkuuta 2014 alkaen ([19]).

(49) Koska Italia ei toimittanut selkeän myöntämisajankohdan määrittämiseksi tarvittavia tietoja, komissio ei pystynyt suorittamaan kattavaa arviointia tuen soveltuvuudesta sisämarkkinoille, sillä se ei voinut määrittää oikeaa oikeusperustaa. Menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä komissio totesi, ettei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että ainakin osa toimenpiteistä voitaisiin julistaa sisämarkkinoille soveltuviksi asiaankuuluvien valtiontukisääntöjen nojalla, ja kehotti Italian viranomaisia toimittamaan analyysin kunkin toimenpiteen soveltuvuudesta sisämarkkinoille.

2.4.3.2 CAMED:lle myönnetyn tuen soveltuvuus sisämarkkinoille

(50) Komissio esitti epäilyksiä myönnettyjen toimenpiteiden soveltuvuudesta sisämarkkinoille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja koskevien vuoden 2011 puitteiden nojalla, mitä tulee väitettyyn tukeen CAMED:lle.

(51) Koska komissio ei kuitenkaan voinut sulkea kokonaan pois sitä mahdollisuutta, että ainakin osa Napolin satamaviranomaiselle myönnetyistä toimenpiteistä voitiin todeta sisämarkkinoille soveltuviksi toimenpiteiden myöntämisajankohtana laivanrakennusalalla sovellettujen asiaankuuluvien valtiontukisääntöjen nojalla, ei suljettu pois sitä mahdollisuutta, että tällainen arvio voisi vaikuttaa myös arvioon CAMED:lle myönnetyn tuen soveltuvuudesta sisämarkkinoille. Komissio kehotti Italian viranomaisia toimittamaan analyysin kunkin toimenpiteen soveltuvuudesta sisämarkkinoille (CAMED:n osalta) sovellettavan lainsäädännön perusteella, kunkin toimenpiteen myöntämisajankohdan mukaan.

3. ITALIAN HUOMAUTUKSET

3.1 **Huomautukset menettelyn aloittamista koskevasta päätöksestä**

(52) Italian viranomaisten mielestä menettelyn aloittamista koskeva päätös rikkoo unionin lainsäädännön ensisijaisia lähteitä ja hyvän hallintotavan, oikeusvarmuuden, luottamuksensuojan ja tehokkaan oikeussuojan yleisiä periaatteita. Italia väittää, että mikä tahansa komission päätös kumoaisi itse asiassa asian käsittelyn päättämistä koskevan aiemman päätöksen, jonka komissio oli tehnyt vuonna 2006 ([20]).

(53) Italia väittää lisäksi, että menettelyjen vieminen päätökseen kohtuullisen ajan kuluessa on unionin lainsäädännön yleinen periaate ([21]), joka estää komissiota pitkittämästä oman harkintansa mukaan käynnistetyn tutkinnan alkuvaihetta saatuaan kantelun väitetystä ilmoittamattomasta tuesta, paitsi jos kyseinen toimenpide oli sääntöjenvastainen ([22]). Italian viranomaisten mukaan näin ei ole tässä menettelyssä.

(54) Italian viranomaiset viittaavat menettelyasetuksen 16 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan komissio ei saa vaatia tuen takaisinperimistä, jos tämä olisi unionin lainsäädännön jonkin yleisen periaatteen vastaista.

3.1.1 *Napolin satamaviranomaiselle myönnetyn tuen olemassaolosta*

(55) Napolin satamaviranomaiselle myönnetyn tuen olemassaolosta Italia totesi, että satamaviranomaiset eivät ole yrityksiä vaan muita kuin taloudellisia julkisyhteisöjä (enti pubblici non economici), joita säädellään julkisoikeudellisesti (esimerkiksi lailla nro 84/1994, Italian satamapuitelailla) ([23]). Kansalliset satamaviranomaiset ovat hallinnon, organisaation, sääntelyn, talousarvion ja rahoituksen osalta riippumattomia. Italian valtio on antanut satamaviranomaisille institutionaalisen toimeksiannon Italian satamien hallintoon, sääntelyyn ja valvontaan liittyvien tehtävien hoitamisesta sen puolesta ja yksinomaan yleisen edun mukaisesti. Näin ollen satamaviranomaiset eivät hyödynnä valtion omistamia kiinteistöjä kaupallisesti vaan ainoastaan hallinnoivat niitä hoitaen niille annettua institutionaalista toimeksiantoa.

([16]) EUVL C 317, 30.12.2003, s. 11. Ks. myös komission tiedonanto laivanrakennusteollisuuden valtiontukea koskevien puitteiden soveltamisen jatkamisesta (EUVL C 260, 28.10.2006, s. 7) ja komission tiedonanto laivanrakennusteollisuuden valtiontukea koskevien puitteiden soveltamisen jatkamisesta (EUVL C 173, 8.7.2008, s. 3).
([17]) EUVL C 364, 14.12.2011, s. 9.
([18]) Ks. komission tiedonanto laivanrakennusteollisuuden valtiontukea koskevien puitteiden soveltamisen jatkamisesta (EUVL C 357, 6.12.2013, s. 1).
([19]) EUVL C 209, 23.7.2013, s. 1.
([20]) Ks. yhteisöjen tuomioistuimen määräys 30.11.1994, Syndicat français de l'Express international, DHL International SA, Service CRIE SA ja May Courier SARL v. komissio, C-222/92, ECLI: EU:C:1994:396.
([21]) Ks. yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 11.3.1999, Aristrain v. komissio, T-156/94, ECLI: EU:T:1999:53.
([22]) Ks. unionin tuomioistuimen tuomio 16.12.2010, Athinaïki Techniki v. komissio, C-362/09, ECLI:EU:C:T/2010:783.
([23]) Ks. Legge 28 gennaio 1994, n. 84: Riordino della legislazione in materia portuale, Gazzetta Ufficiale n.28 del 4–2-1994 – Supplemento Ordinario n. 21.

(56) Italian viranomaiset väittävät, että satamaviranomaiset eivät tarjoa tavaroita tai palveluita millään markkinoilla eivätkä sen vuoksi harjoita taloudellista toimintaa. Lain nro 84/1994 6 §:n mukaan satamaviranomaiset eivät voi harjoittaa satamatoimintaa suoraan tai välillisesti ([24]). Lisäksi Italian satamien hallinnointi on lainsäädännön nojalla varattu alueesta vastuussa olevalle satamaviranomaiselle. Italian mukaan satamaviranomaiset eivät tästä syystä hoitaessaan Italian satamien hallinnointiin liittyvää institutionaalista toimeksiantoa toimi kilpailulle avoimilla markkinoilla, koska i) mikään muu taho ei voi harjoittaa tätä toimintaa ja ii) ne eivät saa harjoittaa taloudellista toimintaa kilpailulle avoimilla aloilla.

(57) Italian viranomaisten mukaan maankäyttömaksu (canone demaniale) ei ole korvaus taloudellisen palvelun tarjoamisesta vaan ennemminkin korvaus julkisessa omistuksessa olevan omaisuuden yksityisestä hallussapidosta. Maksun periminen valtion puolesta kuuluu satamaviranomaisille annettuun institutionaaliseen toimeksiantoon.

(58) Italian viranomaisten mukaan ainoastaan kaupalliset maksut, joista satamaviranomaiset voivat päättää itsenäisesti ja jotka voidaan laskea markkina-arvojen mukaan, voisivat tehdä toiminnasta taloudellista ([25]). Tässä tapauksessa maksu on kuitenkin määritetty ministeriön asetuksessa nro 595/1995 sellaisten muuttujien perusteella, jotka liittyvät omaisuuteen kuuluvaan alueeseen, johon on myönnetty käyttöoikeus. Italian kaikki satamaviranomaiset soveltavat maksuja kaikkien käyttöoikeuksien kohdalla, riippumatta siitä, mihin käyttöoikeuden haltija aikoo kyseistä aluetta käyttää, ja riippumatta mahdollisesti saatavista voitoista tai tappioista. Maksu on siten osa valtion omistamalla maalla toimiviin yhteisöihin, ei ainoastaan laivanrakennusalalla, kohdistuvaa kokonaisverotaakkaa. Lisäksi Italian viranomaiset toteavat, että maksua ei voida määrittää markkina-arvojen perusteella, koska julkisten omaisuuserien omistukseen ja/tai hallinnoimiseen liittyviä markkinoita ei ole olemassa.

(59) Italia toteaa myös, että toimenpiteet eivät olleet valikoivia, koska Napolin sataman kuivatelakoilla tehtävät työt ovat yksi lukuisista investoinneista, joita Italian valtio kohdisti omistamiinsa omaisuuseriin, jotka eivät liity ainoastaan satamiin. Italian valtio rahoittaa monenlaisten julkisessa omistuksessa olevien omaisuuserien erityistä kunnossapitoa. Näihin kuuluvat (merilain ja siviililain nojalla) Italian satamat, myös muuratut telakat.

(60) Lisäksi kaikki Italian satamaviranomaiset ovat voineet saada lain nro 413/1998 nojalla myönnettyä (ja lain nro 388/2000 ja lain nro 166/2002 nojalla jatkettua) julkista rahoitusta satamien laajentamis-, nykyaikaistamis- ja parannustöihin ([26]). Kuivatelakoiden nro 1, 2 ja 3 kunnossapito ei ole *ad hoc* -investointipäätös vaan muodostaa sisäisen varojen siirron julkisviranomaisille kansallisen oikeusjärjestelmän mukaisesti. Järjestelmässä säädetään, että valtio omistaa satamat ja on vastuussa niiden hallinnoinnista. Italian viranomaiset väittävät, että komissio ei voi SEUT-sopimuksen 107 artiklan nojalla kyseenalaistaa toimenpiteitä, jotka eivät ole valikoivia vaan soveltamisalaltaan yleisiä ja ilmentävät yksittäisten jäsenvaltioiden talous- ja teollisuuspolitiikan valintoja.

(61) Napolin satamaviranomaiselle mahdollisesti aiheutuneen taloudellisen edun osalta Italian viranomaiset katsovat, että – lain nro 84/1994 ja lain nro 112/1998 nojalla ([27]) – kyseessä olevista kunnostustöistä huolehtii omistaja eli Italian valtio, ei infrastruktuurin hallinnoija. Näin ollen kyseessä olevien ylläpitokustannusten julkinen rahoittaminen ei vähennä mitään satamaviranomaiseen kohdistuvaa rasitetta eikä anna sille mitään etua.

(62) Lisäksi Italian mukaan Napolin satamaviranomaiselle ei aiheudu taloudellista etua, koska toimenpiteet ovat välttämättömiä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tarjoamiseksi eli kuivatelakoiden hallinnoimiseksi (lailla nro 84/1994 satamaviranomaiselle annetun toimeksiannon ja määrättyjen kieltojen puitteissa). Italian mukaan kansallisessa lainsäädännössä säädetään, että tämä Italian kaikkien satamaviranomaisten harjoittama toiminta kuuluu nimenomaan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun soveltamisalaan. Näin ollen toimenpiteet eivät anna Napolin satamaviranomaiselle mitään valikoivaa etua verrattuna Italian muihin satamaviranomaisiin.

([24]) Tämän lain nojalla Italian satamaviranomaisten tärkeimmät tehtävät ovat a) satamassa harjoitetun kaupallisen ja teollisen toiminnan ohjelmointi, koordinointi ja edistäminen, b) infrastruktuureja ja tiloja koskevan avoimen pääsyn ylläpito ja c) yleishyödyllisten palvelujen tarjoamiseen sataman käyttäjille korvausta vastaan tarkoitetun satamatoiminnan antaminen kolmansien osapuolten hoidettavaksi ja toiminnan valvominen.

([25]) Italian viranomaiset viittaavat yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa Aéroports de Paris v. komissio, T-128/98, antamaan tuomioon (ECLI:EU:T:2000:290). Italian mukaan infrastruktuurin hallinnoijan mahdollisuus määrittää vapaasti mahdollisilta käyttäjiltä vaadittavan maksun määrä on tarpeellinen ja välttämätön edellytys maksun luokittelemiselle kaupalliseksi ja toiminnan luokittelemiselle taloudelliseksi.

([26]) Italian mukaan kansalliset viranomaiset ovat Italian satamien parantamiseksi laaditun kansallisen suunnitelman, josta säädettiin laissa nro 413/1998, puitteissa osoittaneet varoja infrastruktuuritöiden suorittamiseen satamien laajentamiseksi, nykyaikaistamiseksi ja parantamiseksi antaen satamaviranomaisille luvan investoida satamien infrastruktuuritöihin yhteensä noin 50 miljoonan euron summan vuosittain.

([27]) Lain nro 84/1994 5 §:n ja asetuksen nro 112/1998 104 §:n nojalla julkisessa omistuksessa olevan infrastruktuurin, jonka ainoa omistaja on Italian valtio, erityisten rakenneuudistustöiden suorittamisesta aiheutuva taloudellinen rasite kohdistuu yksinomaan Italian valtioon.

(63) Italian viranomaiset viittaavat SEUT-sopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan nro 26, jossa annetaan kansallisille viranomaisille laaja harkintavalta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen osalta, ja katsovat, että komission rooli rajoittuu ilmeisen virheen tarkistamiseen. Italian mukaan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelutoiminta ei koostu infrastruktuurin vuokraamisesta korvausta vastaan eikä infrastruktuurin suorasta käyttämisestä Napolin satamaviranomaisen toimesta laivanrakennustoiminnan harjoittamiseen. Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun soveltamisala on laissa nro 84/1994 Italian satamaviranomaisille määrätty velvoite hallinnoida kuivatelakoita Italian valtion puolesta ja erityisesti velvollisuus hoitaa näiden valtion omistamien omaisuuserien erityistä kunnossapitoa yleisen edun mukaisesti.

(64) Valtion myöntämä julkinen rahoitus, jonka avulla voitiin korjata telakat nro 1, 2 ja 3, ei antanut Napolin satamaviranomaiselle mitään etua, koska se oli yksinomaan varojen siirtoa julkisen sektorin sisällä tiettyjen valtion satamaviranomaisten vastuulle antamien toimintojen hoitamisesta tai vaihtoehtoisesti Napolin satamaviranomaiselle laissa nro 84/1994 kaikille Italian satamaviranomaisille määrättyjen velvoitteiden hoitamisesta aiheutuneiden kustannusten korvaamista.

(65) Kunnostustöiden osalta Italian viranomaiset totesivat, että julkinen rahoitus ei ylitä sitä, mikä on ehdottomasti tarpeen Napolin satamaviranomaiselle aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi. Töitä koskevat sopimukset tehtiin julkisen tarjouskilpailuprosessin perusteella (minkä ansiosta kustannukset pienenivät verrattuna alun perin arvioituun). Lisäksi CAMED on toteuttanut huomattavia investointeja, jotka täydentävät Napolin satamaviranomaisen tekemiä, yli 40 miljoonan euron arvosta.

(66) Mitä tulee satamien hallinnoimisen valtion puolesta muodostamaan institutionaaliseen tehtävään, Italia totesi vielä, että merilain 28 ja 29 §:n ja siviililain 822 ja 823 §:n mukaisesti tätä tehtävää ei voida antaa muille tahoille kuin satamaviranomaisille, eikä varsinkaan tarjouskilpailumenettelyn kautta. Sen sijaan kyseisten valtion omistamien omaisuuserien käyttöoikeus myönnettiin CAMED:lle kansallisen lainsäädännön mukaisesti ([28]), kilpailusääntöjen mukaisesti ja syrjimättömästi ja unionin periaatteiden mukaisesti.

(67) Italia väittää myös, että toimenpiteet eivät vääristäneet kilpailua eivätkä vaikuttaneet jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Italian satama-alaa ei ole vapautettu, joten Italian satamaviranomaiset eivät toimi kilpailulle avoimella alalla. Italian viranomaisten mukaan komissio erehtyi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä luokitellessaan toiminnan ”vuokraamiseksi” ”valtion omaisuuserien käyttöoikeuden myöntämisen” sijaan. Toisin kuin omaisuuserää vuokraavan vuokralaisen käyttöoikeuden haltijan on noudatettava yleistä etua ja läpikäytävä satamaviranomaisen julkisoikeudellisia tarkastuksia.

(68) Lisäksi Italia väittää, ettei komissio ottanut huomioon jäsenvaltioiden välisiä eroja sen osalta, miten ne hallinnoivat satamia. Koska unionin tasolla ei ollut käytössä yhdenmukaista lähestymistapaa, Italia päätti säilyttää satama-alan hallinnoinnin yleisen edun piirissä. Koska Italian satama-alaa ei ole vapautettu ja koska satamaviranomaiset eivät toimi kilpailulle avoimella alalla, toimenpiteet eivät siis Italian mukaan vääristäneet kilpailua eivätkä vaikuttaneet jäsenvaltioiden väliseen kauppaan SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

(69) Italian viranomaiset katsovat, että toimenpiteiden luokitteleminen valtiontueksi rikkoisi SEUT-sopimuksen 345 artiklaa, jossa määrätään yksityisten ja julkisten tahojen välisen neutraaliuden periaatteesta. Yksityinen omistaja voisi investoida omaisuuseriinsä niin paljon kuin haluaa, kun taas valtion omaan infrastruktuuriinsa tekemät investoinnit olisivat aina valtiontukea. Italian viranomaiset ovat eri mieltä komission alustavasta päätelmästä, jonka mukaan yksityiset omistajat toteuttaisivat yleensä ainoastaan sellaisia investointeja, jotka ovat kannattavia (esimerkkinä voisivat toimia imagon parantamiseksi tehtävät investoinnit).

(70) Italia toteaa myös, että SEUT-sopimuksen 345 artiklan mukaan unionin lainsäädännössä ei voida määrätä yksityistämisestä jäsenvaltioissa eikä vaatia sellaisten omaisuuserien myymistä, jotka jäsenvaltio on päättänyt säilyttää julkisessa omistuksessa, erityisesti jos käytössä ei ole yhteisiä toimenpiteitä alan vapauttamiseksi. Mikä tahansa muu tulkinta rikkoisi yhdenvertaisen kohtelun yleistä periaatetta, jonka mukaan on laitonta kohdella samalla tavalla tosiasioita, jotka ovat selvästi erilaisia.

(71) Komissio ei myöskään voi estää jäsenvaltioita suorittamasta tällaisten omaisuuserien kunnossapitoa. Oikeus säilyttää omat omaisuuserät toimintakunnossa ja varmistaa niiden tehokas toiminta on keskeinen osa omistusoikeutta, jota suojellaan nyt myös Euroopan unionin perusoikeuskirjalla, ensisijaisella oikeuslähteellä, joka sitoo myös unionin toimielimiä.

([28]) Käyttöoikeus myönnettiin merilain (Codice navale) 36 §:n ja merilain täytäntöönpanoasetuksen (Regolamento per l'esecuzione del codice della navigazione marittima) 18 §:n mukaisesti.

(72) Toimenpiteiden luokittelusta voimassa olevaksi tueksi Italia huomauttaa, että komissio totesi kantelijalle vuonna 2013 lähetetyissä alustavissa päätelmissä, että kyseiset kuivatelakat ovat osa valtion meriomaisuutta. Italian viranomaiset huomauttavat, että asiassa Leipzig-Halle annetussa tuomiossa komissio itse katsoi infrastruktuuriin, myös satama-alueilla, tehdyt investoinnit toiminnaksi, joka ei kuulu SEUT-sopimuksen 107 artiklan soveltamisalaan. Ajankohtana, jona Napolin sataman telakoilla nro 1, 2 ja 3 tehtävistä töistä päätettiin (eli ennen vuotta 2001), julkinen tuki infrastruktuureille ei yleensä ollut tukea vaan ennemminkin yleisiä toimenpiteitä, jotka johtuivat valtion itsemääräämisoikeudesta talouspolitiikan, maankäytön suunnittelun ja maanmuokkauksen osalta.

(73) Italian viranomaiset viittaavat edelleen valtiontuen käsitettä koskevaan tiedonantoon ([29]), jossa todetaan, että ennen asiassa Aéroports de Paris annettua tuomiota vallinneen epävarmuuden vuoksi viranomaiset voivat perustellusti katsoa, että infrastruktuurin julkinen rahoitus, joka oli myönnetty ennen kyseisen tuomion antamista, ei ollut valtiontukea ja että sen vuoksi kyseisiä toimenpiteitä ei tarvinnut ilmoittaa komissiolle. Näin ollen Italia katsoo, että näitä toimenpiteitä ei voida kyseenalaistaa valtiontukisääntöjen nojalla, kun otetaan huomioon oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteet ([30]).

(74) Komission menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä tekemästä alustavasta päätelmästä, jonka mukaan valtiontuki laivanrakennus- ja laivankorjauslaitoksille on aina katsottu valtiontueksi (myös ennen asiassa Leipzig-Halle annettua tuomiota), Italian viranomaiset esittivät seuraavat huomautukset: Italian mukaan komissio viittaa menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä virheellisesti komission päätökseen 94/374/EY ([31]). Italia väittää, että kyseisen päätöksen mukaan monenlaiset julkiset tukitoimenpiteet laivankorjauslaitosten avustamiseksi kuivatelakalla voisivat kuulua SEUT-sopimuksen 107 artiklan soveltamisalaan. Näin ollen päätös liittyi ”laitoksiin” eli yksittäisten käyttöluvan haltijoiden omistamiin sataman ylärakenteisiin (esimerkiksi liikuteltaviin rakenteisiin tai nostureihin), ei valtion omistamaan sataman infrastruktuuriin. Päätöksessä todetaan nimenomaan, että i) julkinen rahoitus italialaista satamaa hallinnoivalle taholle liittyy alueellisten infrastruktuurien hallinnointiin eikä sen vuoksi ole valtiontukea ja että ii) toimenpiteitä infrastruktuurien, jotka julkisen elimen on tarkoitus rakentaa, rahoittamiseksi […] ei voida katsoa SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi, mikä vahvistaa, että asiassa Leipzig-Halle annettuun tuomioon saakka komissio itse katsoi infrastruktuuriin, myös satama-alueille, tehtävät investoinnit toiminnaksi, joka ei kuulu SEUT-sopimuksen 107 artiklan soveltamisalaan.

(75) Italia toistaa väitteen, jonka mukaan Italian satamaviranomaiset eivät toimi kilpailulle avoimilla markkinoilla. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan markkinoilla, joita ei ole vapautettu, tuki on voimassa olevaa tukea, joka voidaan katsoa sisämarkkinoille soveltumattomaksi ainoastaan taannehtivasti, eikä sitä sellaisena tarvitse maksaa takaisin.

3.1.2 *CAMED:lle myönnetyn tuen olemassaolosta*

(76) Väitetystä tuesta CAMED:lle Italian viranomaiset selittivät, että Italian lainsäädännön nojalla kuivatelakoiden kunnostamiseksi tehtävät poikkeukselliset työt kuuluvat omistajan (eli valtion), eivät infrastruktuurin operaattorin, vastuualueeseen. Vuokrasopimusta vastaavasti tavanomaiset työt kuuluvat operaattorin vastuualueeseen, kun taas omistajan on taattava, että infrastruktuuri pysyy asianmukaisena sitä käyttöä varten, joka on sallittu operaattorille käyttöoikeussopimuksen mukaisesti sen koko voimassaolon ajan. Käyttöoikeusajan päättyessä infrastruktuuri jää valtion omaisuudeksi. Italian viranomaisten mukaan näin ei ole ainoastaan CAMED:lle vuonna 2004 myönnetyn käyttöoikeuden vaan kaikkien sellaisten käyttöoikeuksien kohdalla, jotka koskevat valtion omaisuuden käyttöä ([32]).

(77) Italia väittää tästä syystä, että toimenpiteiden soveltamisala on yleinen ja monialainen, koska sen julkisen mallin mukaisesti, jonka nojalla satama-ala on organisoitu Italian lainsäädännössä, jokainen Italian satamaviranomainen (ei ainoastaan Napolin satamaviranomainen) on aina saanut ja saa edelleen julkisia varoja, jotka on tarkoitettu valtion omistamiin omaisuuseriin kohdistuvien infrastruktuuritöiden rahoittamiseen. Tästä seuraa, että kaikki satama-alueella kaikissa Italian satamissa (ei ainoastaan Napolissa) ja kaikilla talouden aloilla (ei ainoastaan laivanrakennuksessa) toimivat yritykset (ei ainoastaan CAMED) ovat ”hyötyneet tuesta”, joka on identtistä sen

([29]) Komission tiedonanto Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta valtiontuen käsitteestä (EUVL C 262, 19.7.2016, s. 1).

([30]) Italia toteaa, että asiassa Aéroports de Paris annetussa tuomiossa kuvailtiin lentoasemien hallinnointia eikä infrastruktuurin rakentamista taloudellisena toimintana. Näin ollen on välttämätöntä ainakin viitata asiassa Leipzig-Halle annettuun tuomioon. Italian viranomaiset vastustavat edelleen tämän tuomion soveltamista satama-alaan, koska on olemassa erittäin suuri riski, että sen soveltaminen siirtäisi jäsenvaltioiden koko talous- ja teollisuuspolitiikan satama-alalla valtiontukisääntöjen soveltamisalan piiriin, mikä vaikuttaisi unionin ja jäsenvaltioiden suhteellisiin vastuualueisiin tavalla, joka olisi jäsenvaltioille haitallinen.

([31]) Komission päätös 94/374/EY, tehty 2 päivänä helmikuuta 1994, Sisilian alueellisesta laista nro 23/1991, joka koskee poikkeuksellista tukea teollisuudelle, ja Sisilian alueellisen lain nro 8/1991 5 §:stä, joka koskee erityisesti Sitasille myönnettyä rahoitusta, saatavilla osoitteessa (EYVL L 170, 5.7.1994, s. 36).

([32]) Italian viranomaiset ovat myös toimittaneet esimerkkejä vastaavanlaisista tilanteista, joissa muut Napolin satamassa toimivat käyttöoikeuden haltijat ovat allekirjoittaneet vastaavanlaisia sopimuksia, joiden nojalla infrastruktuurin eri osiin kohdistuneet työt on rahoittanut satamaviranomainen. Italian viranomaiset viittaavat erityisesti satamaviranomaisen tässä tapauksessa kantelijana toimivan tahon kanssa allekirjoittamaan käyttöoikeussopimukseen, joka koskee laivanrakennustoiminnan harjoittamista Napolin satamassa ja jonka mukaan (rutiiniluonteinen) kunnossapitotyö on käyttöoikeuden haltijan vastuulla, kun taas satamaviranomainen on suostunut rahoittamaan uuden telakan rakentamisen (erityinen työ).

tuen kanssa, jota CAMED:n väitetään saaneen. Italian viranomaiset väittävät, että kaikki talouden toimijat, jotka ovat saaneet valtion omaisuutta koskevan käyttöoikeuden, i) ovat osallistuneet avoimeen ja kilpailuun perustuvaan prosessiin, ii) ovat voineet käyttää alueita, omaisuuseriä ja infrastruktuuria, joka on rakennettu ja korjattu käyttäen julkisia varoja ja iii) ovat maksaneet maankäyttömaksun kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Näin ollen CAMED ei ole saanut mitään valikoivaa etua verrattuna muihin yrityksiin, jotka ovat vertailukelpoisessa tosiasiallisessa ja oikeudellisessa tilanteessa, kuten muut laivanrakentajat, terminaalinpitäjät tai varustamot ([33]). Lisäksi CAMED:n on vuoden 2002 asetuksen nojalla myönnettävä muille toimijoille pääsy valtion omistamaan infrastruktuuriin vastaavin ehdoin ja avointen ja syrjimättömien ensisijaisuuskriteerien perusteella, julkaistujen tariffien mukaisesti, mikä Italian viranomaisten mielestä tukee sitä, että toimenpiteet eivät ole valikoivia.

(78) CAMED:n valtion omaisuuden käytöstä maksama maankäyttömaksu määritetään kansallisen lainsäädännön ja erityisesti ministeriön asetuksen nro 595/1995 mukaisesti. Napolin satamaviranomaisella ei ollut mahdollisuutta periä CAMED:ltä pienempiä maksuja, myös siksi, että kyseessä ei ole kaupallinen maksu, joka neuvoteltaisiin osapuolten välillä markkinamaksuja noudatellen. Maankäyttömaksut määritetään objektiivisesti, ja ne ovat identtiset kaikkien tämäntyyppiseen toimintaan liittyvien merialueiden maankäyttöoikeuksien kohdalla, joten määrittäminen ei ole valikoivaa. Näin ollen toimenpide ei vähentänyt Napolin satamanviranomaiselle aiheutuneita kustannuksia eikä antanut sille mahdollisuutta periä CAMED:ltä pienempiä maksuja.

(79) Lisäksi Italian viranomaiset katsovat, että valtion omistamien omaisuuserien käyttöoikeuden haltijan ei käyttöoikeusaikana tarvitse investoida summaa, joka maksettuun maksuun yhdistettynä vastaisi minkä tahansa sellaisen kunnossapidon summaa, jonka valtio omaisuuserän ainoana omistajana toteuttaa. Käyttöoikeuden – joka koskee omaisuuserän väliaikaista käyttöä – haltijalla ei ole velvollisuutta kantaa samaa taloudellista taakkaa kuin omistajalla pitääkseen nämä omaisuuserät toimintakunnossa, nostaen siten niiden arvoa.

(80) Italian viranomaiset toteavat vielä, että menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä ei oteta huomioon sitä, että vaikka se ei ollut välttämätöntä, CAMED on toteuttanut huomattavan investointisuunnitelman, joka täydentää Napolin satamaviranomaisen toteuttamia investointeja ja jonka arvo on yli 40 miljoonaa euroa.

(81) Italian viranomaiset katsovat, että investointihanke ei antanut CAMED:lle mitään etua, koska vuoden 2004 käyttöoikeus myönnettiin CAMED:lle avoimessa ja julkisessa menettelyssä (ks. johdanto-osan 15 kappale) ja CAMED:llä on oikeus käyttää infrastruktuuria, jonka on oltava asianmukainen sovittua käyttöä varten. Lisäksi käyttöoikeussopimusten tekemisestä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/23/EU ([34]) ei Italian viranomaisten mielestä koske satama-alueiden käyttöoikeuksiin liittyviä tarjouskilpailuja. Siksi Napolin satamaviranomaisen ei tarvinnut julkaista tarjouspyyntöä näihin kuivatelakoihin liittyvän käyttöoikeuden myöntämiseksi, eikä erityisesti yli kymmenen vuotta ennen kyseisen direktiivin voimaantuloa myönnetyn käyttöoikeuden osalta.

(82) Italia väittää myös, etteivät toimenpiteet vääristä kilpailua eivätkä vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, koska ne eivät vahvista yhden yrityksen asemaa verrattuna muihin samalla alalla toimiviin. Vuoden 2002 asetuksessa säädettyjen ehtojen perusteella mikä tahansa yritys voi pyytää telakoiden käyttämistä, riippumatta sen sijoittautumispaikasta. Italian viranomaisten mukaan toimenpiteillä ei näin ollen ole vaikutusta rajatylittäviin investointi- ja/tai sijoittautumisedellytyksiin.

(83) Italian mukaan komissio ei voi kyseenalaistaa yleistä julkista toimenpidettä, jota sovelletaan koko maan alueella ja kaikkiin siellä toimiviin yrityksiin, väittämällä, että toimenpide antaa näille toimijoille edun verrattuna edellytyksiin, joita sovelletaan muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneisiin ja niissä toimiviin yrityksiin. Se, aiheutuuko yritykselle valikoiva etu vai ei, pitäisi itse asiassa määrittää yksinomaan kansallisin perustein, koska unionin laajuisten sääntöjen puuttuessa vertaaminen eri jäsenvaltioissa toimiville yrityksille tarjottaviin edellytyksiin tarkoittaisi itse asiassa jäsenvaltioiden välisistä lainsäädännöllisistä ja sääntelyllisistä eroista johtuvien erilaisten tosiasiallisten ja oikeudellisten tilanteiden vertaamista ja vääristäisi siten valtiontukien valvonnan tarkoituksen ja toiminnan.

(84) Italian viranomaiset toistavat perustelut, jotka koskevat toimenpiteiden luokittelua voimassa olevaksi tueksi (ks. johdanto-osan 75 kappale).

([33]) Italian viranomaiset selittivät, että erityisesti paikallistasolla lakia nro 413/1998 soveltaen Napolin satamaviranomainen on toteuttanut useita toimenpiteitä käyttäen julkisia varoja kunnostaakseen ja nykyaikaistaakseen suuren määrän valtion omistamia omaisuuseriä ja infrastruktuurin osia, joita käyttävät kaikilla talouden aloilla toimivat yritykset, eivät ainoastaan laivanrakennusyhtiöt, ja toimittivat esimerkkejä.

([34]) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/23/EU, annettu 26 päivänä helmikuuta 2014, käyttöoikeussopimusten tekemisestä ETA:n kannalta merkityksellinen teksti (EUVL L 94, 28.3.2014, s. 1).

3.1.3 *Napolin satamaviranomaiselle ja CAMED:lle myönnetyn väitetyn tuen soveltuvuus sisämarkkinoille*

(85) Italia on eri mieltä komission arviosta, jonka mukaan myöntäminen tapahtui silloin, kun kukin investoinneista sisällytettiin investointiohjelmaan satamaviranomaisten pyyntöjen perusteella. Italia toistaa, että valtiontukijärjestelmän hyväksymisen ajankohdaksi on määritettävä ajankohta, jona tuli voimaan oikeusperusta, joka loi väitetylle edunsaajalle oikeuden saada tukea, ei myöhempien, mahdollisesti lukuisten, täytäntöönpanotoimenpiteiden hyväksymisen ajankohta. Italia toteaa, että kaikissa komission määrittämissä täytäntöönpanotoimenpiteissä viitataan nimenomaan lain nro 413/1998 nojalla toteutettuihin uudelleenrahoitustoimiin. Näin ollen kyseinen laki on toimen todellinen ja ainoa oikeusperusta. Lisäksi toimenpiteissä viitataan useisiin Napolin satamaviranomaisen vuonna 2001 tekemiin päätöksiin ja CAMED:lle vuonna 2004 myönnettyyn käyttöoikeuteen.

(86) Italian mukaan toimenpiteitä ei pitäisi arvioida laivanrakennusalan puitteiden (ks. johdanto-osan 48 kappale) perusteella, koska toimenpiteet koskevat ainoastaan valtion omistaman satamainfrastruktuurin erityistä kunnossapitoa. Italian viranomaisten mielestä väitettyä tukea ei ole tarkoitettu edistämään telakan olemassa olevien laitteistojen eli sataman ylärakenteiden (esimerkiksi liikutettavien rakenteiden tai nosturien) tuottavuuden lisäystä vaan ennemminkin valtion yksinomaisessa omistuksessa olevan satamainfrastruktuurin tiettyjen osien erityisten kunnossapitotöiden toteuttamiseen. Töiden tarkoitus on estää niiden vanhentuminen, erityisesti turvallisuuden kannalta, ottaen huomioon, että kaikki sataman käyttäjät voivat käyttää niitä tasavertaisesti ja syrjimättömin ehdoin. Näin ollen kyseisten toimenpiteiden soveltuvuutta sisämarkkinoille ei voida arvioida laivanrakennusalalle myönnettävää tukea koskevien alakohtaisten sääntöjen perusteella.

(87) Italian mukaan toimenpiteet soveltuvat sisämarkkinoille sekä SEUT-sopimuksen 107 artiklan 2 kohdan b alakohdan että 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti, koska niiden tarkoitus on valtion omistaman käyttöomaisuuden kunnostaminen toisen maailmansodan ja Napolin kaupunkia vuonna 1980 kohdanneen maanjäristyksen jälkeen. Väitetyt tukitoimenpiteet ovat oikeasuhteisia, koska julkinen rahoitus rajoittuu siihen, mikä oli ehdottomasti välttämätöntä, ja erityisiä kunnossapitotöitä koskevat sopimukset tehtiin avoimen tarjouskilpailumenettelyn kautta, mikä mahdollisti kustannusten vähentämisen verrattuna alkuperäisiin arvioihin. Italian viranomaiset toteavat myös, että CAMED on toteuttanut huomattavia investointeja ja vähentänyt siten julkisen rahoitusosuuden noin 40 prosenttiin kokonaisinvestointikustannuksista. Toimenpiteet ovat lisäksi oikeasuhteisia, koska – julkisiin käyttöoikeussopimuksiin sovellettavan lain nojalla – käyttöoikeuden haltijan suorittamat työt jäävät valtion omistukseen käyttöoikeuden päättyessä eikä CAMED:llä ole oikeutta korvaukseen tai takaisinmaksuun. Italia toistaa, että väitetyt tukitoimenpiteet hyödyttävät muita heikommassa asemassa olevan alueen taloutta; kyseinen alue on SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettu tukialue.

(88) Italian viranomaiset toimittivat marraskuussa 2017 lisätietoja, joissa ne toistivat kantansa, jonka mukaan laivanrakennukseen sovellettavat valtiontukisäännöt eivät ole oikea oikeusperusta tuen sisämarkkinoille soveltuvuuden arvioimiseksi. Siitä huolimatta Italian viranomaiset esittivät seuraavat huomautukset.

(89) Napolin satamaviranomaiselle myönnetyn tuen soveltuvuudesta sisämarkkinoille Italia vahvisti, että satamaviranomainen ei toimittanut tukihakemuksia (asiaan liittyviin laivanrakennussääntöihin vedoten) ennen kuhunkin investointiin liittyvien töiden aloittamista. Italian viranomaiset vahvistivat kantansa, jonka mukaan varat käytettiin olemassa olevan satamainfrastruktuurin kunnossapitoon eivätkä ne ole laivanrakennuslaitoksille myönnettävää tukea.

(90) Lopuksi Italia väittää, ettei arvioitavana olevia summia voitaisi periä takaisin, koska menettelyasetuksen 17 artiklassa säädetty vanhentumisaika on kulunut umpeen.

4. ASIANOMAISTEN OSAPUOLTEN HUOMAUTUKSET

4.1 **CAMED:n esittämät huomautukset**

(91) CAMED väittää, että kyseisten toimenpiteiden sääntöjenmukaisuutta on jo tutkittu ja se vahvistettiin vuonna 2006, kun komissio pyysi tietoja Italian viranomaisilta ja päätti sen jälkeen menettelyn. Menettelyn aloittamista koskeva päätös tarkoittaa näin ollen, että kyseinen päättämispäätös on kumottu sääntöjenvastaisesti yli kymmenen vuotta ensimmäisen toimenpiteen jälkeen, mikä rikkoo unionin oikeuden hyvän hallintotavan, oikeusvarmuuden ja tehokkaan oikeussuojan yleisiä periaatteita.

(92) Lisäksi CAMED katsoo, että kyseiset toimenpiteet eivät ole valtiontukea Napolin satamaviranomaiselle eivätkä sille itselleen, koska kyse on tietyn omaisuuserien luokan, nimittäin valtiolle kuuluvan julkisen omaisuuden, tavanomaisesta johtamisesta ja hallinnoinnista eikä erityisestä taloudellisesta toiminnasta. Mikään SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdan edellytyksistä ei täyty.

(93) CAMED toistaa Italian viranomaisten perustelut, joiden mukaan satamaviranomaiset ovat muita kuin taloudellisia julkisyhteisöjä, joita on lain nro 84/1994 nojalla kielletty osallistumasta mihinkään taloudelliseen toimintaan tai tarjoamasta satamapalveluita. Italian satamaviranomaiset eivät CAMED:n mukaan myöskään voi vapaasti määrittää valtion puolesta käyttöoikeuksien haltijoilta perittävien valtion maksujen määrää, koska ne on vahvistettu ministeriön asetuksessa nro 595/1995.

(94) CAMED:n mukaan työ ei aiheuta taloudellista etua Napolin satamaviranomaiselle eikä sille itselleen. Kyseisten julkisten omaisuuserien kunnostaminen on lain mukaan yksinomaan valtion eli niiden omistajan tehtävä, ja lisäksi se on välttämätöntä ja tärkeää julkisen palvelun velvoitteiden täyttämiseksi. Näin ollen toimenpiteet eivät vapauta CAMED:tä mistään taloudellisesta rasitteesta eivätkä anna sille mitään etua.

(95) CAMED huomauttaa myös, että kun julkisia toimenpiteitä suunniteltiin ja ne hyväksyttiin, ne eivät koskeneet julkisessa omistuksessa olevan maan käyttöoikeuden haltijaa, koska avoin tarjouskilpailumenettely oli vasta edessä. Näin ollen Napolin satamaviranomainen sitoutui investointiin riippumatta tulevan käyttöoikeuden haltijan identiteetistä. Mikä tahansa yritys olisi voinut tehdä tarjouksen käyttöoikeudesta ja saada käyttöoikeuden omaisuuseriin. Näin ollen menettely läpäisee markkinataloustoimijatestin eikä anna etua voittaneen tarjouksen tekijälle.

(96) CAMED toteaa myös, että tarkasteltavana olevat toimenpiteet eivät ole valikoivia, sillä tämä on valtion toimien vakiomenetelmä, jonka tarkoitus on yleisesti ottaen (eikä ainoastaan satamien tai laivanrakennusteollisuuden kohdalla) pitää suuri määrä erilaisia julkisia omaisuuseriä ja infrastruktuuria turvallisessa toimintakunnossa. Tämä pätee erityisesti niiden omaisuuserien kohdalla, joista valtio on päättänyt, että niiden pitäisi olla julkisessa omistuksessa – päätös, joka on vapautettu komission tarkastelusta SEUT-sopimuksen 345 artiklan nojalla. Tässä tapauksessa työt myös suunniteltiin ja hyväksyttiin osana vuonna 1998 kansallisella infrastruktuurin rakentamista koskevalla lainsäädännöllä kaikkien Italian satamien laajentamiseksi, nykyaikaistamiseksi ja saneeraamiseksi käynnistettyä rahoitusohjelmaa.

(97) CAMED:n mukaan tämä on lisäosoitus toimenpiteiden ei-valikoivasta luonteesta sekä mitä tulee i) Napolin satamaviranomaisen asemaan suhteessa kaikkiin muihin satamaviranomaisiin, jotka saivat saman julkisen rahoituksen suorittaakseen alueelliseen toimivaltaansa kuuluvissa satamissa sijaitseviin julkisessa omistuksessa oleviin omaisuuseriin ja infrastruktuuriin kohdistuvia töitä, että ii) CAMED:n asemaan suhteessa muihin yrityksiin, jotka toimivat laivanrakennusteollisuudessa ja muualla, joko Napolin satamassa tai missä tahansa muussa Italian satamassa.

(98) Lisäksi CAMED katsoo, että julkisen infrastruktuurin, johon kunnostustyöt kohdistuivat, käyttöä sääntelevien sääntöjen nojalla millä tahansa yrityksellä on oikeus päästä pyynnöstä sen käyttöoikeuden nojalla käyttämille telakoille avointen ja syrjimättömien kriteerien perusteella ja julkisten tariffien maksua vastaan. Pääsy infrastruktuuriin perustuu muiden mahdollisten käyttäjien kanssa tasapuolisiin edellytyksiin. Muita käyttäjiä ovat muiden laivankorjaajien lisäksi kaikki infrastruktuurin käyttämisestä kiinnostuneet toimijat, esimerkiksi varustamot, satamapalvelujen tarjoajat, laiva-asiamiehet ja alusten hallintoyritykset. CAMED katsoo tämän toimivan lisävahvistuksena telakoiden kunnostustoimenpiteiden, jotka eivät suosi ”jotakin yritystä tai tuotannonalaa”, ei-valikoivalle luonteelle.

(99) CAMED myös toistaa Italian perustelut, jotka koskevat sitä, etteivät toimenpiteet vääristä kilpailua tai vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

(100) CAMED katsoo, että toimenpiteet soveltuisivat joka tapauksessa sisämarkkinoille sekä SEUT-sopimuksen 107 artiklan 2 kohdan mukaisesti, koska niiden tarkoitus on korvata ”luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien”, tässä tapauksessa pommitusten ja vuoden 1980 maanjäristyksen, aiheuttama vahinko, että SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan mukaisesti, koska toimenpiteillä pyritään edistämään yhteistä etua koskevaa tavoitetta. Lisäksi toimenpiteet ovat oikeasuhteisia CAMED:n itse toteuttamien investointien (yhteensä 42 541 495 euron arvosta) ansiosta, sillä investoinnit vähensivät valtion toimien intensiteetin noin 40 prosenttiin kokonaiskustannuksista. Toimitettujen tietojen mukaan CAMED investoi 11,1 miljoonaa euroa telakoihin ja jäljelle jäävän summan muihin kohteisiin, jotka liittyvät esimerkiksi käyttöoikeusmaksun kattamiin tavaroihin/maahan, varastoihin ja rakennuksiin, kuljetuskustannuksiin sekä ATK- ja toimistolaitteisiin.

(101) Lopuksi CAMED toteaa, että jos toimenpiteet katsotaan tueksi, tuki olisi voimassa olevaa tukea, koska menettelyasetuksen 17 artiklassa säädetty vanhentumisaika on kulunut umpeen.

4.2 **Kantelijan huomautukset**

(102) Kantelija on samaa mieltä komission alustavasta arviosta, jonka mukaan Napolin satamaviranomainen pitäisi katsoa taloudellista toimintaa harjoittavaksi yritykseksi. Kantelija katsoo, että nykyään pitäisi olla kiistämätön tosiseikka, että kansalliset satamat harjoittavat taloudellista toimintaa, kilpaillen keskenään ja muiden

eurooppalaisten ja Välimeren alueen satamien kanssa, kun otetaan huomioon komission tapauskäytännössään esittämät tarkennukset. Esimerkiksi vuonna 2012 antamassaan päätöksessä ([35]) komissio katsoi, että Augustan satamaviranomainen oli taloudellista toimintaa harjoittava yritys. Toiminta koostui valtion omistaman satamainfrastruktuurin hyödyntämisestä vuokraamalla tätä infrastruktuuria satamaoperaattoreille käyttöoikeusmaksua vastaan. Tämä on Napolin satamaviranomaiselle ennakkotapaus, koska Augustan satamaviranomainen toimii samojen kansallisten sääntöjen ([36]) pohjalta.

(103) Käyttöoikeusmaksusta kantelija katsoo, että se on määritetty sellaisen kansallisen lainsäädännön ([37]) nojalla, jota pidettiin virheellisesti sovellettavana, koska käyttöoikeus ei koske yksinomaan telakoiden käyttöä laivanrakennustarkoituksiin vaan myös kuivatelakoiden hallinnointia CAMED:n toimesta. Näin ollen kantelija väittää, että myöntämällä käyttöoikeuden suoraan CAMED:lle järjestämättä tarjouskilpailua Napolin satamaviranomainen luopui oikeudestaan saada maksu kuivatelakoiden hallinnoinnista, koska satamaviranomainen saa maksun ainoastaan maankäyttöoikeudesta. Kantelija myös tarkentaa, että käyttöoikeussopimuksen 6 artiklassa määrätään nimenomaan, että CAMED maksaa maksun Napolin satamaviranomaiselle ”korvauksena tästä käyttöoikeudesta” eikä verotuksen kautta.

(104) Kantelija on samaa mieltä komission alustavasta arviosta, joka koskee varojen julkista luonnetta ja Napolin satamaviranomaista hyödyttävien toimenpiteiden valikoivuutta. Kantelija myös väittää nimenomaan, että toimenpiteet eivät voi olla pelkkää varojen siirtoa julkishallinnon elinten välillä. Laissa nro 84/1994 säädetäänkin, että vaikka satamaviranomaiset ovat muita kuin taloudellisia julkisyhteisöjä, joilla on julkisoikeudellinen oikeushenkilöllisyys, ne ovat hallinnollisesti ja varainhoidollisesti pitkälti itsenäisiä, eikä ministeriön valvonta koske muun muassa kuivatelakoiden hallinnointiin liittyvien käyttöoikeuksien myöntämistä.

(105) Kantelija on samaa mieltä komission alustavasta arviosta, jonka mukaan toimenpiteet eivät täytä Altmark-testin neljää kriteeriä eikä Napolin satamaviranomaisen hoitama kuivatelakoiden hallinnointi siten ole yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu ja Napolin satamaviranomainen on saanut taloudellista etua.

(106) Kantelija on samaa mieltä komission alustavasta arviosta, jonka mukaan toimenpiteet ovat omiaan vääristämään Euroopan satamien välistä kilpailua ja vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Erityisesti kantelija toistaa, että Italian satamat kilpailevat useiden Euroopan satamien kanssa kilpailuun perustuvilla markkinoilla ja että Italian viranomaisten perustelu, jonka mukaan laivankorjausinfrastruktuurin kysyntä on mittakaavaltaan paikallista, on näin ollen hylättävä.

(107) Kantelija on samaa mieltä CAMED:lle myönnetyn valtiontuen olemassaoloa koskevasta komission alustavasta arviosta, koska Napolin satamaviranomainen on saattanut luopua julkisista varoista myöntämällä CAMED:lle kuivatelakoiden käyttöoikeuden markkinahintaa alempaan hintaan. Kantelija kannattaa myös komission alustavaa arviota, jonka mukaan CAMED sai taloudellisen edun sekä siksi, että käyttöoikeutta ei myönnetty asianmukaisen tarjouskilpailun vaan erilaisen menettelyn (jonka julkisuus katsottiin ainoastaan paikalliseksi) kautta, että siksi, että käyttöoikeusmaksu määritettiin tiettyjen muuttujien perusteella (ottamatta huomioon infrastruktuuria, joka alueella on käytössä) eikä markkinahinnan perusteella. Kantelija selittää jälleen, että käyttöoikeuteen ei kuulu ainoastaan oikeus käyttää valtion omistamaa infrastruktuuria laivanrakennukseen vaan myös kuivatelakoiden hallinnointiin. Tavassa, jolla käyttöoikeusmaksu määritetään, otetaan todellakin huomioon CAMED:n harjoittama kahdenlainen toiminta ja käyttöoikeuden todellinen taloudellinen arvo.

(108) Kantelija väittää myös, että kuivatelakoiden hallinnoinnista koostuvan palvelun taloudellinen arvo on huomattava. Sen osuuden CAMED:n vuotuisesta liikevaihdosta voidaan arvioida olevan 6–9 miljoonaa euroa (verrattuna CAMED:n maksamaan 137 409,68 euron vuosimaksuun), ja näin ollen arvo julkisten kuivatelakoiden hallinnointia koskevan käyttöoikeuden koko voimassaoloajalla on 180–270 miljoonaa euroa. Tarkemmin sanottuna CAMED:n maksuista saamat tulot koostuvat maksuista, jotka koskevat i) kuivatelakoiden käyttöä ja ii) CAMED:n tarjoamia muita liitännäispalveluita (esimerkiksi toimia, joita tarvitaan, jotta alus voi saapua telakalle, poistua sieltä tai sitä voidaan kunnostaa siellä, tai sähkönjakelua). Kantelija korostaa, että CAMED voi määrittää maksut vapaasti ilman Napolin satamaviranomaisen valvontaa ja että CAMED:n perimät maksut ovat kohtuuttomia ja selvästi suurempia kuin muissa satamissa sijaitsevan samantyyppisen infrastruktuurin hallinnoijien perimät maksut (marraskuussa 2012 CAMED nosti maksuja yli 300 prosenttia).

(109) Kantelija on samaa mieltä komission alustavasta arviosta, jonka mukaan Altmark-testin kumulatiiviset kriteerit eivät täyty CAMED:n kohdalla eikä siten voida katsoa, että CAMED:n toiminta olisi julkisen palvelun velvoitteiden täyttämistä. Kantelija katsoo, että jos mikään, niin ainoastaan kuivatelakan nro 3 hallinnoiminen voi olla julkinen

([35]) Komission päätös SA.34940 – Augustan satama, annettu 19 päivänä joulukuuta 2012 (EUVL C 77, 15.3.2013, s. 1).
([36]) Laki nro 84/1994, Italian satamapuitelaki.
([37]) Liikenne- ja meriliikenneministeriön asetus nro 595, annettu 15 päivänä marraskuuta 1995 yhteistyössä valtiovarainministerin kanssa, nimeltä ”asetus säännöistä merialueiden julkisista käyttöoikeuksista perittävien maksujen määrittämiseksi”, julkaistu 8 päivänä heinäkuuta 1996 virallisessa lehdessä GURI nro 158.

palvelu, koska se on suurin allas Napolin satamassa. Lisäksi CAMED:n hallinnoimat kuivatelakat eivät itse asiassa ole todella avoimia ulkopuolisille käyttäjille. CAMED on etuoikeutettu käyttäjä, joka estää muita satamaoperaattoreita käyttämästä telakoita vapaasti. Lisäksi maksujen, joita CAMED vaatii myöntääkseen ulkopuolisille käyttäjille pääsyn infrastruktuuriin, väitetään olevan markkinahintaa korkeampia.

(110) Kantelijan mukaan toimenpiteet vääristävät kilpailua kahdella tasolla. Ensinnäkin CAMED sai infrastruktuurin hallinnoijana edun mahdollisiin kilpailijoihinsa nähden i) saatuaan kuivatelakoiden hallinnointia koskevan käyttöoikeuden ilman tarjouskilpailumenettelyä ja ii) maksamalla perusteettoman pieniä maksuja Napolin satamaviranomaiselle ja perimällä samalla kohtuuttomia maksuja muilta laivankorjaajilta, jotka haluavat käyttää telakoita. Toiseksi CAMED sai laivankorjausyrityksenä edun julkisten telakoiden aiheettomasti etuoikeutettuna käyttäjänä.

(111) Vaikutuksesta kauppaan kantelija korostaa, että laivanrakennusinfrastruktuurin kysyntä on lähinnä peräisin kansainvälisiltä toimijoilta, jotka usein kuuluvat suuriin monikansallisiin konserneihin.

(112) Tukitoimenpiteiden soveltuvuudesta sisämarkkinoille kantelija on samaa mieltä komission alustavan arvion kanssa ja katsoo, että kuivatelakat eivät ole liikenneinfrastruktuuria eivätkä sen vuoksi kuulu SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan soveltamisalaan. Lisäksi kantelija katsoo, että toimenpiteet eivät täytä i) 107 artiklan 3 kohdan a tai c alakohdan alueelliseen tukeen liittyviä, ii) yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja koskevien vuoden 2011 puitteiden eivätkä iii) laivanrakennusalan valtiontukea koskevien alakohtaisten sääntöjen soveltuvuuskriteerejä.

(113) Kantelija myös kannattaa komission näkemystä siitä, että tukitoimenpiteet myönnettiin ajankohtana, jolloin asiaankuuluvat työt sisällytettiin Napolin satamaviranomaisen pyyntöjen perusteella laadittuun investointiohjelmaan, eikä vuonna 1998 (kuten Italian viranomaiset väittävät) lain nro 413/1998 9 §:n nojalla.

5. **ARVIOINTI**

(114) SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdan mukaan ”jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan”.

(115) Jotta toimenpide voitaisiin katsoa edellä mainitussa kohdassa tarkoitetuksi tueksi, sen on täytettävä seuraavat kumulatiiviset ehdot: i) toimenpide on valtion toteuttama, ja se rahoitetaan valtion varoista, ii) toimenpiteestä aiheutuu etua sen kohteelle, iii) etu on valikoiva ja iv) toimenpide vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua ja vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

5.1 **Napolin satamaviranomaiselle myönnetyn tuen olemassaolo**

5.1.1 *Yrityksen käsite*

(116) Italian lainsäädännön mukaan satamaviranomaiset ovat muita kuin taloudellisia julkisyhteisöjä, joiden tarkoitus on taata satamainfrastruktuurin yleinen kunnossapito ja kehittäminen. Tässä tarkoituksessa satamaviranomaisen käytössä olevia varoja voidaan käyttää yksinomaan sataman hallinnointiin ja sille lainsäädännössä annettujen tehtävien hoitamiseen (ks. johdanto-osan 55 kappale).

(117) Euroopan unionin tuomioistuin ([38]), jäljempänä ’tuomioistuin’, on johdonmukaisesti määritellyt yritykset yksiköiksi, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa, riippumatta kyseisten yksikköjen oikeudellisesta muodosta ja rahoitustavasta. Tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan taloudellista toimintaa on kaikki sellainen toiminta, joka muodostuu tavaroiden ja palvelujen tarjoamisesta markkinoilla ([39]).

(118) Tietyn yksikön luokittelu yritykseksi riippuu näin ollen täysin sen toimintojen luonteesta. Tällä yleisperiaatteella on kolme merkittävää vaikutusta: i) yksikön kansalliseen oikeuteen perustuva oikeudellinen muoto ei ole ratkaiseva, ii) valtiontukisääntöjen soveltaminen ei sinänsä riipu siitä, onko yksikön tarkoitus tuottaa voittoa, ja iii) yksikön luokittelu yritykseksi liittyy aina tiettyyn toimintoon.

([38]) Ks. yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 23.4.1991, Höfner Elsner v. Macrotron, C-41/90, ECLI:EU:C:1991:161, 21 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 17.2.1993, Christian Poucet v. Assurances générales de France (AGF) ja Caisse mutuelle régionale du Languedoc-Roussillon (Camulrac) ja Daniel Pistre v. Caisse autonome nationale de compensation de l’assurance vieillesse des artisans (Cancava), C-160/91, ECLI:EU:C:1993:63, 17 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 18.6.1998, komissio v. Italia, C-35/96, ECLI:EU:C:1998:303.

([39]) Ks. yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 16.6.1987, komissio v. Italia, 118/85, ECLI:EU:C:1987:283, 7 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 18.6.1998, komissio v. Italia, C-35/96, ECLI:EU:C:1998:303, 36 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 12.9.2000, Pavel Pavlov ym. v. Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten, yhdistetyt asiat C-180/98–C-184/98, ECLI:EU:C:2000:428, 75 kohta.

(119) Tarkasteltavana olevat toimenpiteet koskevat Italian valtion omistamassa satamassa sijaitsevan laivankorjausinfrastruktuurin (kuivatelakoiden) rakenteellisen kunnostuksen rahoitusta. Italian valtio käyttää omistusoikeuksiaan hallinnoijana toimivan Napolin satamaviranomaisen kautta. Komissio katsoo, että kuivatelakat eivät ole satamainfrastruktuuria vaan tuotantolaitoksia telakoille, ja niitä käytetään laivanrakennus- tai laivankorjaustoimintaan. Komission päätöskäytännössä on pitkään katsottu, että laivanrakennus on taloudellista toimintaa, johon kuuluu jäsenvaltioiden välistä kauppaa ([40]).

(120) Kuivatelakoita hyödyntää kaupallisesti Napolin satamaviranomainen, joka perii maankäyttömaksua niiden käytöstä. Tältä osin, toisin kuin Italian viranomaiset väittävät (ks. johdanto-osan 57 ja 58 kappale), nämä maksut ovat korvaus taloudellisen palvelun tarjoamisesta (eli laivankorjauslaitosten vuokraamisesta korvausta vastaan). Maksut ovat yksi Napolin satamaviranomaisen tulonlähteistä, joiden avulla se pystyy rahoittamaan toimintaansa, johon kuuluvat investoinnit kuivatelakoiden pitämiseksi toimintakunnossa. Pitämällä kuivatelakat toimintakunnossa laivankorjauksen mahdollistamiseksi Napolin satamaviranomainen voi välttää satamaan liittyvän hallinnointitoimintansa vähenemisen ja houkutella laivankorjaajia. Itse asiassa, jos tällaisia töitä ei tehtäisi, kuivatelakoita ei voitaisi käyttää asianmukaisesti, eikä Napolin satamaviranomainen pitkällä aikavälillä pystyisi jatkamaan liiketoimintaansa, joka muodostuu niiden vuokraamisesta korvausta vastaan. Tältä osin vuoden 2004 käyttöoikeussopimuksen 1 §:ssä määritetään, että käyttöoikeus myönnetään laivojen ja huvialusten muutos- ja korjaustoimintojen suorittamista sekä kuivatelakoiden hallinnointia varten ([41]), eli määritetään etukäteen kyseisen julkisen maa-alueen täsmällinen käyttö.

(121) Vaikka ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että Napolin satamaviranomainen julkisten tehtäviensä takia saattaa harjoittaa myös yleisen edun piiriin kuuluvaa toimintaa, tämä päätös koskee ainoastaan tuettujen kuivatelakkalaitosten hallinnointia ja niiden vuokraamista korvausta vastaan. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksikkö luokitellaan yritykseksi aina suhteessa tiettyyn toimintaan. Yksikkö, joka harjoittaa sekä taloudellista että muuta kuin taloudellista toimintaa, katsotaan yritykseksi ainoastaan taloudellisen toimintansa osalta. Näin ollen komission ei tarvitse ottaa kantaa siihen, onko Napolin satamaviranomaisen jäljelle jäävä toiminta (eli muu kuin laivankorjauslaitosten vuokraaminen korvausta vastaan) taloudellista toimintaa.

5.1.2 *Valtion toiminnaksi katsominen ja valtion varat*

(122) Investointihankkeisiin myönnetyt varat on siirretty Napolin satamaviranomaiselle valtion talousarviosta. Kuten kohdassa 5.1.1. todettiin, Napolin satamaviranomainen voidaan tässä päätöksessä luokitella yritykseksi, koska se on omistajan eli Italian valtion puolesta taloudellista toimintaa harjoittava yksikkö. Näin ollen kyseinen siirto on valtion varojen siirtoa ja on valtion toteuttama.

5.1.3 *Tuen valikoivuus*

(123) Toimenpide voidaan katsoa valtiontueksi, jos se on sillä tavoin erityinen tai valikoiva, että se suosii vain tiettyjä yrityksiä ja/tai tiettyä tuotannonalaa.

(124) Koska tämä päätös koskee Napolin satamaviranomaiselle yksilöllisesti myönnettyjä tukitoimenpiteitä, taloudellisen edun olemassaolo johtaa oletukseen siitä, että toimenpiteet ovat valikoivia ([42]).

(125) Joka tapauksessa komissio katsoo, että kyseiset toimenpiteet suosivat Napolin satamaviranomaista verrattuna muihin yrityksiin, jotka ovat siihen verrattavassa tosiasiallisessa ja oikeudellisessa tilanteessa. Laissa nro 413/1998 säädetään, että ministeriö toteuttaa satamaviranomaisten pyynnöstä investointiohjelman. Napolin satamaviranomaisen pyynnöstä investointiohjelma hyväksyttiin kahdella ministeriön asetuksella (27 päivänä lokakuuta 1999 ja 2 päivänä toukokuuta 2001) (ks. johdanto-osan 25 kappale). Vaikka jotkin kyseisessä investointiohjelmassa luetellut muut satamaviranomaiset ([43]) pystyivät myös käyttämään julkisia varoja toteuttaakseen investointeja muissa Italian satamissa, komissio katsoo, että toimenpiteet suosivat valikoivasti Napolin satamaviranomaisen laivanrakennuslaitosta. Napolin satamaviranomainen sai todellakin valtion rahoitusta laajentaakseen, nykyaikaistaakseen ja parantaakseen hallinnoimaansa laivanrakennuslaitosta, toisin kuin muut laivanrakennuslaitosten

([40]) Ks. esimerkiksi komission päätös, tehty 12 päivänä toukokuuta 2004, valtiontuesta, jonka Espanja on toteuttanut Espanjan valtion omistamille telakoille myönnettävää uutta rakenneuudistustukea varten, valtiontukiasia C 40/00 (ex NN 61/00) (2005/173/EY).

([41]) ”la concessione è assentita allo scopo di esercitarvi un cantiere di transformazioni e riparazioni di navi e/o imbarcazioni da diporto nonché per la gestione dei bacini di carenaggio in muratura…”

([42]) Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio 13.9.2010, Kreikka v. komissio, T-314/15, ECLI:EU:T:2017:903, 79 kohta.

([43]) Ohjelmassa, joka hyväksyttiin 27 päivänä lokakuuta 1999, luetellaan 20 kansallisesta rahoituksesta hyötyvää satamaa, ja 2 päivänä toukokuuta 2001 hyväksytyssä ohjelmassa laajennetaan luetteloa entisestään (25 satamaan).

hallinnoijat, joita ei lueteltu investointiohjelmassa esimerkiksi siksi, että ne eivät olleet satamaviranomaisia. Tällaiset muut kuin luetellut laivanrakennuslaitosten hallinnoijat ovat Napolin satamaviranomaiseen verrattavassa tosiasiallisessa ja oikeudellisessa tilanteessa, mutta niiden oli laajennettava, nykyaikaistettava tai parannettava laivanrakennusinfrastruktuuria saamatta kyseistä valtion rahoitusta. Tuomioistuimen mukaan tukikelpoisten yritysten suuri määrä (joka voi sisältää myös kaikki tietyn toimialan yritykset) tai niiden toimialojen monimuotoisuus ja koko, joilla yritykset toimivat, eivät riitä perusteeksi päätellä, että valtion toimenpide on yleisluonteinen talouspoliittinen toimenpide ([44]). Lisäksi komissio toteaa, että toimenpiteet ovat valikoivia myös siksi, että ne suosivat yhtä laivanrakennus- ja laivankorjauslaitosten hallinnoijaa verrattuna muiden talouden alojen valmistus- tai korjauslaitosten hallinnoijiin. Viimeksi mainitut ovat vastaavassa tosiasiallisessa ja oikeudellisessa tilanteessa, koska nekin harjoittavat taloudellista toimintaansa hallinnoimiensa valmistus- tai korjauslaitosten pohjalta. Niiden on kuitenkin harjoitettava taloudellista toimintaansa hyötymättä Napolin satamaviranomaiselle myönnetystä investointituesta.

5.1.4 *Taloudellinen etu*

(126) Julkinen rahoitus (44 138 854,50 euroa) annetaan avustuksina tai Napolin satamaviranomaisen rahoituslaitoksilta ottamien lainojen lyhennyksinä, kuten edellä taulukossa 2 on esitetty. Avustus on rahoitusväline, jota ei makseta takaisin ja josta ei aiheudu rahoituskustannuksia. Vastaavasti valtio ei tavanomaisten markkinaehtojen mukaisesti voi lyhentää yrityksen ottamia lainoja siten, ettei siitä aiheudu kyseiselle yritykselle tuensaajana rahoituskustannuksia, koska se vapauttaa yrityksen taloudellisista velvoitteista, joita sille normaalisti aiheutuisi. Markkinoilla tuensaajan käytettävissä ei olisi tällaisia rahoitusvälineitä. Näin ollen myönnetty julkinen rahoitus antaa Napolin satamaviranomaiselle taloudellisen edun.

(127) Altmark-tuomion mukaan valtion yrityksille myöntämä tai valtion varoista yrityksille myönnetty korvaus julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisestä ei kuitenkaan antaa kyseisille yrityksille etua eikä näin ollen ole SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, mikäli neljä kumulatiivista edellytystä täyttyvät ([45]):

— Ensinnäkin edunsaajayrityksen tehtäväksi on tosiasiassa annettava julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen ja nämä velvoitteet on määriteltävä selvästi. Koska yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun määritelmä kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan, komission toimivalta rajoittuu periaatteessa sen tarkistamiseen, onko jäsenvaltio tehnyt ilmeisen virheen määrittäessään palvelun yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi.

— Toiseksi ne muuttujat, joiden perusteella korvaus lasketaan, on vahvistettava etukäteen objektiivisesti ja läpinäkyvästi. Tarve vahvistaa korvauksen muuttujat etukäteen ei tarkoita sitä, että korvaus olisi laskettava ennalta määrätyn kaavan perusteella. Tärkeää on ennemminkin se, että alusta asti on selvää, miten korvaus määräytyy. Yleensä asianomaisessa säädöksessä, jolla annetaan julkisen palvelun velvoitteita koskeva toimeksianto, on eriteltävä vähintään julkisen palvelun velvoitteiden sisältö ja kesto, kyseinen yritys ja alue, korvauksen laskemiseen, seuraamiseen ja tarkistamiseen käytettävät muuttujat sekä järjestelyt, joiden avulla vältetään liialliset korvaukset ja peritään ne takaisin.

— Kolmanneksi korvaus ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen, jotta voidaan kattaa kaikki ne kustannukset tai osa niistä kustannuksista, joita julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen aiheuttaa, kun otetaan huomioon kyseisestä toiminnasta saadut tulot ja kyseisten velvoitteiden täyttämisestä saatava kohtuullinen voitto.

— Neljänneksi, kun julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisestä vastaavaa yritystä ei valita julkisia hankintoja koskevassa menettelyssä, tarvittavan korvauksen taso on määritettävä tarkastelemalla sellaisia kustannuksia, joita hyvin johdetulle ja asetettujen julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisen kannalta riittävillä välineillä varustetulle keskivertoyritykselle aiheutuisi kyseisten velvoitteiden täyttämisestä, kun otetaan huomioon toiminnasta saadut tulot ja kyseisten velvoitteiden täyttämisestä saatava kohtuullinen voitto.

(128) Tässä tapauksessa (ks. johdanto-osan 62 kappale) Italia väitti, että 14 päivänä marraskuuta 1994 annetun ministeriön asetuksen 1 §:n g momentissa asetettiin julkisen palvelun velvoite kaikille Italian satamaviranomaisille. Tästä syystä komissio aikoo arvioida, täyttyvätkö kaikki neljä Altmark-kriteeriä.

([44]) Ks. esimerkiksi yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 17.6.1999, Belgia v. komissio, C-75/97, ECLI:EU:C:1999:311, 32 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 8.11.2001, Adria-Wien Pipeline & Peggauer Zementwerke, C-143/99, ECLI:EU:C:2001:598, 48 kohta.

([45]) Ks. yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 24.7.2003, Altmark Trans GmbH v. Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, ECLI:EU:C:2003:415, 87–88 kohta.

(129) Oikeuskäytännön mukaan ([46]) voidaan todeta, että koska ensimmäisen Altmark-kriteerin tarkoitus on varmistaa avoimuus ja oikeusvarmuus, se edellyttää kahden vähimmäisvaatimuksen täyttymistä: i) yrityksellä on tosiasiallisesti oltava tehtävänä julkisen palvelun velvoitteiden täytäntöönpano ja ii) näiden velvoitteiden luonne, kesto ja soveltamisala on oltava selkeästi määritetty. Jos tällaisia objektiivisia vaatimuksia ei ole määritelty selvästi, ei ole mahdollista selvittää, voiko tietty toiminta kuulua yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun käsitteen alaan. Näitä kahta vähimmäisvaatimusta on sovellettava tiukasti, eivätkä ne kuulu jäsenvaltioiden laajan harkintavallan piiriin. Näin ollen komissio valvoo niiden täyttymistä tiukasti eikä tässä vaiheessa käytä ilmeistä virhettä koskevaa testiä. Tätä ilmeistä virhettä koskevaa testiä käytetään ainoastaan seuraavassa vaiheessa sen tarkistamiseksi, voidaanko tosiasiallisesti tehtäväksi annetut ja selkeästi määritellyt palvelut ja velvoitteet määritellä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi. Markkinoiden toimintapuutteen olemassaolo voi olla merkityksellistä ainoastaan tässä myöhemmässä vaiheessa.

(130) Tässä tapauksessa Napolin satamaviranomaiselle väitetysti asetetun julkisen palvelun velvoitteen luonnetta, kestoa ja soveltamisalaa ei ole määritelty selkeästi. Toisin kuin Italian viranomaiset väittävät (ks. johdanto-osan 63 kappale), kansallisessa lainsäädännössä eli 14 päivänä marraskuuta 1994 annetun ministeriön asetuksen 1 §:n g momentissa kuvaillaan ainoastaan hyvin yleisesti kaikille satamaviranomaisille asetettua velvoitetta, joka muodostuu kuivatelakoiden hallinnoinnista (”gestione di (…) bacini di carenaggio per il settore industriale”), ilman tarkempia eritelmiä. Asetuksen 1 §:n g momentissa ei määritellä lainkaan väitetyn julkisen palvelun velvoitteen kestoa. Lisäksi tällaisessa yleisesti muotoillussa säännöksessä ei määritellä selkeästi velvoitteen luonnetta ja soveltamisalaa.

(131) Joka tapauksessa komissio katsoo sen osalta, voidaanko väitetyt julkisen palvelun velvoitteet määritellä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi, että Italian viranomaiset ovat tehneet ilmeisen virheen. Italian viranomaiset eivät ole toimittaneet näyttöä siitä, että Napolin satamaviranomainen, vuokraamalla laivankorjauslaitoksia korvausta vastaan, tarjoaisi toimintaa, jota ei ole saatavilla markkinoilla vastaavin hintaan, laatuun, jatkuvuuteen ja palvelun saatavuuteen liittyvin ehdoin. Komissio katsoo, että muiden samankokoisten kuivatelakoiden ja uivien telakoiden olemassaolo (tai mahdollisuus rakentaa sellaisia) Napolin satamassa ja muissa naapurisatamissa voi sulkea pois sen mahdollisuuden, että tietyn kuivatelakan hallinnointi satamaviranomaisen toimesta voitaisiin luokitella yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi. Lisäksi tuetut laitokset eivät tuo mitään yleistä etua yhteiskunnalle vaan ovat pelkästään palvelu laivankorjaajille Napolin alueella ([47]). Asiassa Enirisorse ([48]) tuomioistuin vahvisti, että jonkin kaupallisen satamatoiminnan harjoittaminen ei automaattisesti ole yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun harjoittamista. Näin ollen komissio katsoo, että Napolin satamaviranomaisen tarjoamat taloudelliset palvelut eivät sisällä mitään erityispiirteitä verrattuna laivankorjauslaitosten vuokraamiseen markkinoilla ([49]) eivätkä korjaa markkinoiden toimintapuutteita.

(132) Toisen ja kolmannen Altmark-kriteerin osalta komissio tekee seuraavan huomion: Ministeriön asetuksessa, joka annettiin 14 päivänä marraskuuta 1994, ei säädetä mistään määrällisestä arviosta eikä mistään objektiivisista ja avoimista muuttujista Napolin satamaviranomaisen väitetysti hoitamasta julkisen palvelun velvoitteesta maksettavan korvauksen laskemiseksi etukäteen. Myöskään tuen myöntämistä koskevissa säädöksissä (ks. johdanto-osan 125 kappale) ei eritellä tarkemmin väitetyn julkisen palvelun velvoitteen hoitamisesta maksettavaa korvausta.

(133) Näin ollen ei voida todeta, ylittääkö jokin myönnetty korvaus sen, mikä on tarpeen väitetyn julkisen palvelun velvoitteen hoitamisesta aiheutuneiden merkityksellisten kustannusten kattamiseksi, kohtuullinen voitto mukaan lukien.

(134) Neljännen Altmark-kriteerin osalta komissio toteaa, että Italian mukaan julkisen palvelun velvoitetta ei annettu eikä voitu antaa Napolin satamaviranomaisen hoidettavaksi Italian lainsäädännön mukaisen julkisia hankintoja koskevan menettelyn kautta (ks. johdanto-osan 66 kappale).

(135) Asiassa Altmark annetun tuomion mukaan silloin, kun julkisen palvelun velvoitteen täyttämisestä vastaavaa yritystä ei valita sellaisen julkisia hankintoja koskevan menettelyn jälkeen, jossa valitaan se ehdokas, joka kykenee tuottamaan kyseiset palvelut julkisyhteisön kannalta vähäisimmin kustannuksin, tarvittavan korvauksen taso on määritettävä tarkastelemalla sellaisia kustannuksia, joita hyvin johdetulle ja asetettujen julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisen kannalta riittävillä välineillä varustetulle keskivertoyritykselle aiheutuisi kyseisten velvoitteiden täyttämisestä, kun otetaan huomioon toiminnasta saadut tulot ja kyseisten velvoitteiden täyttämisestä saatava kohtuullinen voitto.

([46]) Unionin tuomioistuimen tuomio 20.12.2017, Comunidad Autónoma del País Vasco ja Itelazpi v. komissio, yhdistetyt asiat C-66/16 P–C-69/16 P, ECLI:EU:C:2017:999, 72, 73 ja 75 kohta; ks. myös julkisasiamiehen ratkaisuehdotus 7.9.2017, Comunidad Autónoma del País Vasco ja Itelazpi v. komissio, yhdistetyt asiat C-66/16 P–C-69/16 P, ECLI:EU:C:2017:654, 112, 114–117 ja 121–122 kohta.

([47]) Ks. yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista vuonna 2011 annettu tiedonanto, 50 kohta.

([48]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 27.11.2003, Enirisorse SpA v. Ministero delle Finanze, C-34/01–C-38/01, ECLI:EU:C:2003:640, 33 kohta.

([49]) Ks. 20 päivänä joulukuuta 2011 annettu komission tiedonanto C(2011) 9404 final Euroopan unionin valtiontukisääntöjen soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta myönnettävään korvaukseen, 45 kohta.

(136) Italian viranomaiset eivät ole toimittaneet kattavaa analyysia sellaisen yrityksen kustannuksista, joka on varustettu väitetyn julkisen palvelun velvoitteen täyttämisen kannalta riittävillä välineillä. Ne eivät myöskään ole ilmoittaneet, että tällainen analyysi olisi tehty korvauksen laskemismenetelmän määrittämiseksi.

(137) Edellä esitetty huomioon ottaen komissio katsoo, että kyseiset neljä edellytystä eivät täyty kumulatiivisesti. Näin ollen tarkasteltavana olevat toimenpiteet antavat taloudellisen edun.

5.1.5 *Kilpailun vääristyminen ja vaikutus kauppaan*

(138) Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan toimenpiteellä on ainakin mahdollinen vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja kilpailuun silloin, kun jäsenvaltion myöntämä taloudellinen tuki vahvistaa jonkin yrityksen asemaa verrattuna muihin unionin sisäisen kaupan alalla kilpaileviin yrityksiin ([50]).

(139) Komissio panee merkille Italian perustelut, joissa todetaan, että kansallisen lainsäädännön mukaan satamien hallinnointi kuuluu yleisen edun piiriin eivätkä satamaviranomaiset toimi alalla, joka olisi vapautettu ja avoin kilpailulle ja jäsenvaltioiden väliselle kaupalle.

(140) Kuten johdanto-osan 118 ja 119 kappaleessa todettiin, tämä investointihanke, jossa kunnostetaan kuivatelakat asianmukaiseen kuntoon, antaa Napolin satamaviranomaiselle mahdollisuuden jatkaa taloudellista toimintaa, joka koostuu kuivatelakoiden vuokraamisesta, ja siten parantaa kilpailuasemaansa. Vaikka Napolin satamaviranomainen toimii laivanrakennus- ja laivankorjausinfrastruktuurin vuokraamisen toimitusketjun alkupään markkinoilla, se tosiasia, että tällaista infrastruktuuria tuetaan ja käytetään sitten laivanrakennus- ja laivankorjauspalvelujen tarjoamiseksi toimitusketjun loppupäässä, vääristää kilpailua ja vaikuttaa kauppaan unionin tasolla. Tämä johtuu siitä, että laivanrakennus- ja laivankorjausala on avoin kilpailulle ja kaupalle unionin tasolla. Tästä syystä laivanrakennusalaan sovellettavat alakohtaiset säännöt muodostavat puitteet näihin laitoksiin mahdollisesti kohdistettavalle julkiselle tuelle ([51]). Lisäksi Napolin satamaviranomainen kilpailee muiden sellaisten hallinnoijien kanssa, jotka voivat vuokrata laivanrakennus- ja laivankorjauslaitoksia unionissa, ja toimii siten markkinoilla, jotka ovat avoimet kilpailulle ja kaupalle unionin tasolla.

(141) Näin ollen komissio päättelee, että kyseiset toimenpiteet ovat omiaan vääristämään kilpailua ja vaikuttamaan unionin sisäiseen kauppaan.

5.1.6 *SEUT-sopimuksen 345 artiklan väitetty rikkominen*

(142) Italian viranomaiset väittävät, että toimenpiteiden katsominen valtiontueksi rikkoisi SEUT-sopimuksen 345 artiklaa, jossa määrätään yksityisten ja julkisten tahojen välisen neutraaliuden periaatteesta. Yksityinen omistaja voisi investoida laivankorjauslaitoksiin niin paljon kuin haluaa, kun taas valtion omaan infrastruktuuriinsa tekemät investoinnit olisivat aina valtiontukea.

(143) Komissio toteaa, että unionin oikeusjärjestys ei puutu omistusoikeusjärjestelmiin, eikä se millään tavoin rajoita jäsenvaltioiden oikeutta toimia talouden toimijoina. Kun viranomaiset suoraan tai välillisesti toteuttavat taloudellisia transaktioita missä tahansa muodossa ([52]), niiden on noudatettava valtiontukea koskevia unionin sääntöjä. Julkisyhteisöjen (myös julkisten yritysten) toteuttamat taloudelliset transaktiot eivät anna etua, eivätkä näin ollen ole valtiontukea, jos niissä noudatetaan tavanomaisia markkinaehtoja ([53]).

(144) Komissio katsoo, että myöntämällä Napolin satamaviranomaiselle valtion rahoitusta Italian valtio ei toteuttanut investointia markkinataloussijoittajaperiaatteen mukaisesti. Ensinnäkin kyseistä periaatetta ei voida soveltaa tilanteessa, jossa viranomainen esittää itsensä julkisen palvelun järjestävänä ja delegoivana viranomaisena. Tämän periaatteen soveltuvuus on ehdottomasti suljettu pois, koska määritelmän mukaan jäsenvaltio toimii viranomaisena väitetyn julkisen palvelun järjestämisessä ja delegoimisessa ([54]). Toiseksi on todettava, että vaikka markkinataloussijoittajaperiaatetta voitaisiin soveltaa, komissio katsoo, että yksityinen toimija samalla alalla olisi laatinut ennakolta liiketoimintasuunnitelman ja olisi toteuttanut investoinnin vain, jos se olisi kannattava suunnitelman perusteella. Muita näkökohtia (esimerkiksi imagon parantaminen, jonka Italia mainitsi, ks. johdanto-osan 69 kappale) voitaisiin poikkeuksellisesti ottaa huomioon kannattavuusanalyysissa, mutta ne olisi perusteltava objektiivisella näytöllä, jota Italian viranomaiset eivät toimittaneet.

([50]) Ks. esimerkiksi yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 17.9.1980, Philip Morris v. komissio, 730/79, ECLI:EU:C:1980:209, 11 kohta, ja yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 29.4.2004, Italia v. komissio, C-372/97, ECLI:EU:C:2004:234, 44 kohta.
([51]) Ks. 12 päivänä toukokuuta 2004 tehty komission päätös valtiontuesta, jonka Espanja on toteuttanut Espanjan valtion omistamille telakoille myönnettävää uutta rakenneuudistustukea varten, valtiontukiasia C 40/00 (ex NN 61/00), (2005/173/EY).
([52]) Ks. esimerkiksi yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 17.6.1999, Belgia v. komissio, 40/85, ECLI:EU:C:1986:305, 12 kohta.
([53]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 11.7.1996, SFEI ym., C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 60–61 kohta.
([54]) Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio 1.3.2017, SNCM v. komissio, T-454/13, ECLI:EU:T:2017:134, 233 kohta.

(145) Kuten menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä todettiin, Italian viranomaiset esittivät rahoitusanalyysin, joka perustui rahoitusvajeeseen, joka oli laskettu investoinnin odotetun toimintavoiton diskontatun arvon ja hankkeen diskontattujen investointikustannusten välisenä erotuksena. Tämän laskelman tulokset osoittavat, että 25 vuoden viitekaudella hankkeen rahoituksen nettonykyarvo on negatiivinen eli −44 274 286,68 euroa.

(146) Näin ollen komissio katsoo, että toimenpiteiden luokitteleminen valtiontueksi ei rikkoisi SEUT-sopimuksen 345 artiklaa.

5.1.7 *Toimenpiteiden luokittelu voimassa olevaksi tueksi*

(147) Italia väittää, että kyseessä olevat toimenpiteet ovat menettelyasetuksen 1 artiklan b kohdan v alakohdan mukaista voimassa olevaa tukea. Asetuksen määritelmän mukaan voimassa olevia tukia ovat ”tuet, joiden voidaan katsoa olevan voimassa olevia tukia, koska voidaan osoittaa, että ne käyttöönottohetkellä eivät vielä olleet tukia, mutta ovat muuttuneet myöhemmin sellaisiksi sisämarkkinoiden kehityksen johdosta ilman, että jäsenvaltio olisi muuttanut niitä”. Asetuksen 1 artiklan b kohdan v alakohdassa säädetään lisäksi: ”Jos tietyt toimenpiteet muuttuvat tuiksi sen jälkeen, kun tietty toiminta on vapautettu kilpailulle unionin lainsäädännössä, näitä toimenpiteitä ei kilpailun vapauttamiselle vahvistetun ajankohdan jälkeen pidetä voimassa olevana tukena.”

(148) Komissio katsoo, ettei tukea voida luokitella voimassa olevaksi tueksi, koska valtion tuki laivanrakennus- ja laivankorjauslaitoksille on aina katsottu valtiontueksi, myös ennen asiassa Leipzig-Halle annettua tuomiota ([55]).

(149) Komissio panee merkille Italian perustelut, joiden mukaan päätös 94/374/EY Sisilian alueellisesta laista (siteerattu menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä, ks. johdanto-osan 74 kappale) ei tue päätelmää, jonka mukaan kuivatelakan laivanrakennuslaitoksiin kohdistettavat julkiset tukitoimenpiteet kuuluvat aina SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan. Komissio katsoo kuitenkin, että tässä päätöksessä tehdään selvä ero sataman hallinnosta vastaavalle elimelle annetun julkisen tuen (jota ei luokiteltu valtiontueksi) ja samalle julkiselle elimelle kuivatelakalla tehtäviä kunnossapitotöitä varten annetun julkisen tuen (joka luokiteltiin valtiontueksi) välillä. Joka tapauksessa valtiontuen käsite on objektiivinen käsite, johon vaikuttaa ainoastaan se, antaako valtion toimenpide edun yhdelle tai useammalle yritykselle, eikä tähän objektiiviseen käsitteeseen vaikuta komission päätöksentekokäytäntö ([56]).

(150) Näin ollen komissio toistaa päätelmänsä, jonka mukaan tarkasteltavana olevat toimenpiteet olivat valtiontukea myös ennen asiassa Leipzig-Halle annettua tuomiota.

5.2 **CAMED:lle myönnetyn tuen olemassaolo**

(151) Koska Napolin satamaviranomainen sai ja saa edelleen julkista tukea rahoittaakseen CAMED:n kanssa sovitut toimet, CAMED:n ei tarvinnut kattaa kaikkia investointikustannuksia kuten minkä tahansa muun yksityisen markkinoilla toimivan laivankorjauslaitosten operaattorin. Komissio katsoo, että antamalla kuivatelakat CAMED:n käyttöön alle markkinahintojen Italia antoi CAMED:tä suosivan valikoivan taloudellisen edun.

5.2.1 *Valtion toiminnaksi katsominen ja valtion varat*

(152) Koska Napolin satamaviranomainen on julkisyhteisö, joka muodostaa osan valtionhallintoa (vaikka sen katsotaankin toimivan yksityisenä yrityksenä, ks. johdanto-osan 118 kappale), komissio katsoo toimenpiteiden johtuvan valtiosta. Tapauksissa, joissa viranomainen myöntää tukea tuensaajalle, tämä siirto on peräisin valtiolta, vaikka kyseinen elin olisi oikeudellisesti riippumaton muista viranomaisista.

(153) Valtion varoihin kuuluvat kaikki julkisen sektorin varat, myös valtion sisäisten yksikköjen (hajautettujen, osavaltioiden, alueellisten tai muiden yksikköjen) varat. Lisäksi luopuminen tuloista, jotka olisi muutoin maksettu valtiolle, merkitsee valtion varojen siirtoa. Jos viranomaiset tarjoavat tavaroita tai palveluja alle markkinahintojen, se merkitsee valtion varoista luopumista (sekä edun myöntämistä).

(154) Näin ollen komissio katsoo, että antamalla kuivatelakat CAMED:n käyttöön alle markkinahintojen Napolin satamaviranomainen luopui valtion varoista.

([55]) Päätös 94/374/EY.

([56]) Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 4.3.2009, Associazione italiana del risparmio gestito ja Fineco Asset Management v. komissio, T-445/05, ECLI:EU:T:2009:50, 145 kohta.

5.2.2 *Tuen valikoivuus*

(155) Toimenpide voidaan katsoa valtiontueksi, jos se on sillä tavoin erityinen tai valikoiva, että se suosii vain tiettyjä yrityksiä ja/tai tiettyä tuotannonalaa. Italia väittää, että toimenpiteiden soveltamisala on yleinen ja monialainen, koska sen julkisen mallin mukaisesti, jonka nojalla satama-ala on organisoitu Italian lainsäädännössä, kaikki satama-alueella kaikissa Italian satamissa (ei ainoastaan Napolissa) ja kaikilla talouden aloilla (ei ainoastaan laivanrakennuksessa) toimivat yritykset (ei ainoastaan CAMED) ovat ”hyötyneet” ”tuesta”, joka on identtistä sen tuen kanssa, jota CAMED:n väitetään saaneen. Komissio on eri mieltä tästä arviosta alla olevista syistä.

(156) Ensinnäkin, koska käyttöoikeussopimus allekirjoitettiin nimenomaan CAMED:n kanssa, etu oletetaan myönnetyn CAMED:lle valikoivasti. Yksittäisissä tukitoimenpiteissä taloudellisen edun olemassaolo johtaa olettamukseen toimenpiteen valikoivuudesta ([57]). Toiseksi ja joka tapauksessa toimenpiteet ovat valikoivia, koska ne suosivat CAMED:tä suhteessa muihin vastaavassa oikeudellisessa ja tosiasiallisessa tilanteessa oleviin yrityksiin. Kuten tämän päätöksen 5.2.3 jaksossa osoitetaan, CAMED voi harjoittaa laivanrakennus- ja laivankorjauslaitosten toimintaa Napolin satamassa maksamalla vain pienen osuuden niiden kustannuksista. Muiden telakoiden (muissa satamissa tai satama-alueiden ulkopuolella), jotka harjoittavat muiden kuin valtion omistamien laitosten toimintaa eivätkä siten kuulu ministeriön asetuksen nro 595/1995 soveltamisalaan, on sen sijaan periaatteessa kannettava itse omien laivanrakennus- ja laivankorjauslaitostensa, joiden toimintaa ne harjoittavat tarjotakseen tällaisia palveluja, kaikki perustamiskustannukset. Lisäksi komissio toteaa, että toimenpiteet ovat valikoivia myös siksi, että ne suosivat yhtä laivanrakennus- ja laivankorjauslaitosten operaattoria verrattuna muiden talouden alojen valmistus- tai korjauslaitosten operaattoreihin. Viimeksi mainitut ovat vastaavassa tosiasiallisessa ja oikeudellisessa tilanteessa, koska nekin harjoittavat taloudellista toimintaansa käyttämiensä valmistus- tai korjauslaitosten pohjalta. Toisin kuin CAMED:n, niiden on kuitenkin harjoitettava taloudellista toimintaansa hyötymättä laitostensa kohdalla kustannukset alittavista vuokrista.

5.2.3 *Taloudellinen etu*

(157) CAMED:n osalta komissio toteaa, että käyttöoikeussopimusta ei tehty avoimen tarjouskilpailun vaan erityyppisen menettelyn kautta. Kyseisessä menettelyssä muut toiminnanharjoittajat saivat esittää huomautuksia tai vaihtoehtoisia ehdotuksia käyttöoikeuden yksittäistä soveltamista vastaan (eräänlainen ”vastustusmenettely”, ks. johdanto-osan 15 kappale).

(158) Komissio toteaa myös, että CAMED:n vuoden 2004 käyttöoikeuden nojalla maksama maksu ei vastaa markkinaehtoista maksua. CAMED:n Napolin satamaviranomaiselle maksama maankäyttömaksu lasketaan tiettyjen oikeudellisten muuttujien perusteella ja on keskimäärin noin 140 201,29 euroa vuodessa eli 30 vuoden käyttöoikeusaikana yhteensä noin 4,2 miljoonaa euroa ([58]). Tämä maksu määräytyy 15 päivänä marraskuuta 1995 annetun asetuksen nro 595 pohjalta, ja se määritetään kertomalla sen julkisen alueen neliömetrit, johon käyttöoikeus liittyy, euromääräisellä yksikköhinnalla, jota nostetaan vuosittain prosentteina ilmaistun kertoimen perusteella. Euromääräinen yksikköhinta vaihtelee käyttöoikeuden kattamien toimintojen mukaan. Yksi toiminnoista, joihin kyseisessä asetuksessa viitataan, on ”telakkatoiminta” (eli laivankorjaus-/muutostyöt). Kuivatelakoiden hallinnointitoimintaa, joka on myös annettu CAMED:n tehtäväksi käyttöoikeuden nojalla, ei kuitenkaan mainita kyseisessä asetuksessa.

(159) Komissio katsoo, että edellä kuvatun menetelmän perusteella määritetty maksu on ainoastaan korvaus valtion omaisuuden hallussapidosta mutta sen yhteydessä ei oteta huomioon käyttöoikeuden tosiasiallista kohdetta ja siitä johtuvaa taloudellista arvoa. Maksun yhteydessä ei etenkään oteta huomioon sitä, että käyttöoikeus antaa CAMED:lle mahdollisuuden laivankorjaustoiminnan harjoittamisen lisäksi hallinnoida yksinoikeudella valtion omistamia kuivatelakoita. Näin CAMED voi periä maksua ([59]) muilta satamaoperaattoreilta, jotka haluavat suorittaa korjaustöitä kyseisillä telakoilla.

(160) Lisäksi komissio toteaa, että vuoden 2004 käyttöoikeuden mukaan CAMED sitoutui toteuttamaan investointeja 24 610 420 euron arvosta. Italian viranomaisten ja CAMED:n mukaan CAMED:n investointiohjelman summa oli todellisuudessa 42 541 495 euroa (ks. johdanto-osan 80 ja 100 kappale).

(161) Komissio päättelee, että CAMED kuivatelakoiden hallinnoijana ja operaattorina (eli laivankorjauspalvelujen tarjoajana) olisi vastuussa kunnostustöiden kaikkien kustannusten kantamisesta. Vaihtoehtoisesti, jos kunnostetut

([57]) Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio 13.9.2010, Kreikka v. komissio, T-314/15, ECLI:EU:T:2017:903, 79 kohta.

([58]) Tämä luku on saatu ekstrapoloimalla 30 vuoden ajanjaksolle keskimääräinen käyttömaksu, jonka CAMED jo maksoi kaudelta 2004–2017.

([59]) Muiden satamaoperaattorien CAMED:lle maksama maksu kattaa seuraavat toiminnot: i) kuivatelakoiden käyttö ja ii) CAMED:n tarjoamat ”liitännäispalvelut”, kuten aluksen saapuminen telakalle, sieltä poistuminen ja aluksen ylläpito telakalla, sähkönjakelu, paineilma, telakkanosturi, valvonta ja ympäristöturvallisuus.

laitokset annetaan sen käyttöön, CAMED:n olisi maksettava (käyttöoikeus-)maksu, joka vastaa vähintään Italian valtion ja Napolin satamaviranomaisen kunnostustöihin kohdistaman investoinnin arvoa. Tämä johtuu siitä, että CAMED käyttää tuettua infrastruktuuria koko sen elinkaaren ajan, jolloin käyttöoikeusajan päättyessä valtiolle jää vain vähäinen jäännösarvo.

(162) Komissio toteaa, että vain osa CAMED:n investoinneista koskee kuivatelakoiden kunnostusta (ks. johdanto-osan 100 kappale). Jäljelle jäävä (suurin) osa investoinneista liittyy suoraan laitosten päivittäiseen käyttöön ja hallinnointiin, josta CAMED olisi joka tapauksessa vastuussa.

(163) Näin ollen 42 miljoonan euron arvoiset investoinnit, jotka CAMED toteutti omaksi hyödykseen (eli kattaakseen kustannukset, joiden kantamisesta se olisi joka tapauksessa vastuussa), muodostavat yksityisen lisäinvestoinnin kaikkien taulukossa 2 mainittujen julkisten toimien lisäksi, eikä niitä voida katsoa osuudeksi markkinaehtoisesta käyttöoikeusmaksusta. Myöskään sitä osuutta tästä summasta (11,1 miljoonaa euroa), jonka CAMED investoi telakoihin (ks. johdanto-osan 15 kappale) ei voida katsoa omaksi osuudeksi, koska käyttöoikeussopimuksen päättyessä Napolin satamaviranomaiselle kertyisi vain erittäin vähän tai ei lainkaan arvoa kaikkien omaisuuserien kuolettamisen takia.

(164) Lisäksi komissiolla oli, kuten menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä todettiin, epäilyksiä siitä, oliko CAMED:lle käyttöoikeussopimuksen yhteydessä asetettu julkisen palvelun velvoite. Italia oli ennen menettelyn aloittamista koskevaa päätöstä väittänyt, että koska CAMED käyttää kuivatelakoita yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tarjoamiseen, mikä tahansa investointi, jota tarvitaan tämän palvelun tarjoamiseksi, on korvaus tästä palvelusta.

(165) Vaikka Italia ei menettelyn aloittamista koskevan päätöksen jälkeen enää väittänyt, että CAMED:lle oli asetettu julkisen palvelun velvoite, komissio arvioi kattavuuden varmistamiseksi seuraavissa johdanto-osan kappaleissa, täyttyvätkö neljä Altmark-kriteeriä kumulatiivisesti CAMED:n tueksi myönnettyjen toimenpiteiden osalta.

(166) Ensimmäisen Altmark-kriteerin osalta johdanto-osan 129 kappaleessa mainitut vähimmäisvaatimukset eivät täyty. Tarkemmin sanottuna CAMED:lle väitetysti asetetun julkisen palvelun velvoitteen luonnetta ja soveltamisalaa ei ole määritelty selkeästi. Velvoite on määritelty käyttöoikeudessa ainoastaan viittaamalla 14 päivänä marraskuuta 1994 annetun ministeriön asetuksen 1 §:n g momentin yleisesti muotoiltuun säännökseen. Näin ollen, vaikka voitaisiin väittää, että velvoitteen kesto on määritelty käyttöoikeuden 30 vuoden keston kautta, väitetyn julkisen palvelun velvoitteen luonteesta ja soveltamisalasta ei silti ole olemassa selkeää määritelmää tämän päätöksen johdanto-osan 130 kappaleessa esitetyistä syistä.

(167) Joka tapauksessa sen osalta, voidaanko väitetyt julkisen palvelun velvoitteet määritellä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi, komissio ei katso, että CAMED:n olisi hoidettava velvoitteita, jotka voidaan määritellä julkisen palvelun velvoitteiksi. Tavanomaisissa markkinaolosuhteissa toimivat muut yritykset tarjoavat jo nyt ja voivat tarjota tyydyttävästi kyseessä olevaa palvelua (kuivatelakoiden hallinnointia). Palvelussa ei ole mitään erityispiirteitä verrattuna laivankorjauspalvelujen yksityisten omistajien ja tällaisten laitosten hallinnoijien palveluihin, eikä se korjaa markkinoiden toimintapuutteita. Italian viranomaiset eivät ole toimittaneet näyttöä siitä, että CAMED tarjoaisi toimintaa, jota ei ole tarjolla markkinoilla vastaavin hintaan, laatuun, jatkuvuuteen ja palvelun saatavuuteen liittyvin ehdoin. Lisäksi tuetut laitokset eivät tuo mitään yleistä etua yhteiskunnalle vaan ovat pelkästään palvelu laivanomistajille Napolin alueella ([60]).

(168) Toisen Altmark-kriteerin osalta vuoden 2004 käyttöoikeudessa ei erikseen esitetä mitään määrällistä arviota eikä muuttujia, jotka olisi vahvistettu ennalta objektiivisesti ja avoimesti sen korvauksen laskemiseksi, joka Napolin satamaviranomaisen pitäisi maksaa CAMED:lle vastineena velvoitteesta antaa kaikille muille laivankorjaajille avoin pääsy kuivatelakalle. Vuoden 2004 käyttöoikeudessa ei erikseen yhdistetä tätä velvoitetta ja Napolin satamaviranomaisen sitoumusta toteuttaa kyseessä olevat toimet. Vuoden 2004 käyttöoikeudessa ei myöskään selvästi määritetä CAMED:n väitetysti kärsimää tappiota eikä toimien summaa.

(169) Lisäksi komissio toteaa, että toimien rahoittaminen korvauksena CAMED:lle velvoitteesta taata avoin pääsy kuivatelakoille ei voi sulkea pois liiallisen korvauksen riskiä, kuten kolmannessa Altmark-kriteerissä edellytetään. Itse asiassa, koska julkisen palvelun velvoitteen hoitamisesta väitetysti aiheutunutta tappiota ei ole laskettu eikä arvioitu mitenkään, ei näyttäisi olevan mahdollista varmentaa, että toimiin myönnettyjen investointien määrä vastaa tällaista tappiota, kohtuullinen voitto huomioon ottaen.

([60]) Ks. yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista vuonna 2011 annettu tiedonanto, 50 kohta.

(170) Neljännen Altmark-kriteerin osalta maankäyttöoikeus myönnettiin CAMED:lle ilman julkista hankintamenettelyä eikä Italia koskaan toimittanut tietoja, joita tarvitaan sen arvioimiseksi, vastaako toimiin myönnettyjen investointien määrä sellaisen hyvin johdetun keskivertoyrityksen kustannustasoa, joka takaa kaikille muille laivankorjaajille avoimen pääsyn kuivatelakoille.

(171) Näistä syistä komissio katsoo, että mainitut neljä edellytystä eivät täyty kumulatiivisesti. Näin ollen tarkasteltavana olevat toimenpiteet antavat CAMED:lle taloudellisen edun.

5.2.4 *Kilpailun vääristyminen ja vaikutus kauppaan*

(172) Laivankorjaus on taloudellista toimintaa alalla, joka on avoin kilpailulle ja kaupalle unionin tasolla. Näin ollen mikä tahansa CAMED:lle myönnetty etu on omiaan vääristämään kilpailua ja vaikuttamaan unionin sisäiseen kauppaan.

5.2.5 *Toimenpiteiden luokittelu voimassa olevaksi tueksi*

(173) Tämän päätöksen 5.1.7 jaksossa Napolin satamaviranomaisen kohdalla analysoiduista syistä komissio katsoo myös, että CAMED:tä suosivia toimenpiteitä ei voida katsoa voimassa olevaksi tueksi.

5.3 **Soveltuvuus sisämarkkinoille**

(174) Komissio katsoo, että kuivatelakat eivät ole liikenneinfrastruktuureita vaan tuotantolaitoksia telakoille, sillä niitä käytetään laivanrakennukseen tai -korjaukseen eikä kuljetustarkoituksiin. Näin ollen komissio katsoo, että toimenpiteitä ei voida arvioida suoraan SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla investointitukena liikenneinfrastruktuurille, kuten Italian viranomaiset väittävät (ks. johdanto-osan 86 kappale).

(175) Komissio katsoo myös, ettei tuen arviointiperusteena voida käyttää SEUT-sopimuksen 107 artiklan 2 kohdan b alakohtaa, joka koskee tukea luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttaman vahingon korvaamiseksi. Komissio toteaa, että tuki voidaan katsoa sisämarkkinoille soveltuvaksi kyseisen artiklan nojalla ainoastaan, jos erittäin tiukat edellytykset täyttyvät, esimerkiksi silloin kun tuki korvaa ainoastaan kyseisen tapahtuman välittömästi aiheuttaman vahingon eikä johda liialliseen korvaukseen, mitä ei osoitettu tässä tapauksessa ([61]).

(176) Tästä syystä komissio katsoo, että Napolin satamaviranomaisen ja CAMED:n hyväksi toteutettujen toimenpiteiden sisämarkkinoille soveltuvuutta pitäisi tarkastella ensin seuraavan komission tiedonannon nojalla: ”Julkisesta palvelusta maksettavana korvauksena myönnettävää valtiontukea koskevat Euroopan unionin puitteet”, jäljempänä ’yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja koskevat vuoden 2011 puitteet’ ([62]).

(177) Jos yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja koskevissa vuoden 2011 puitteissa vahvistetut soveltuvuusedellytykset eivät täyty, komissio katsoo, että Napolin satamaviranomaisen ja CAMED:n hyväksi toteutettujen toimenpiteiden sisämarkkinoille soveltuvuutta voitaisiin tarkastella myös kunkin toimenpiteen myöntämisajankohtana sovellettujen laivanrakennusalan valtiontukisääntöjen nojalla.

(178) Komissio katsoo, että Napolin satamaviranomaiselle myönnettyjen yksittäisten tukien myöntämisajankohta ei ole lain nro 413/1998 voimaantulopäivä, kuten Italia väittää (ks. johdanto-osan 85 kappale). Kyseinen laki on liian yleinen eikä voi antaa tuensaajalle lainsäädäntöön perustuvaa oikeutta saada tukea, koska siinä ei ole lueteltu tiettyjä tuensaajia eikä tukisummia ([63]). Sen sijaan komissio katsoo, että oikeus saada kyseessä olevaa tukea on peräisin 27 päivänä joulukuuta 1999 annetusta ministeriön asetuksesta, joka hyväksyttiin lailla nro 413/1998 vahvistettujen yleisten puitteiden soveltamisalan puitteissa ja jota luetaan yhdessä 2 päivänä toukokuuta 2001 annetun ministeriön asetuksen kanssa. Nämä asetukset ovat toimenpiteen todelliset, laissa nro 413/1998 edellytetyt täytäntöönpanosäädökset.

(179) Lain nro 413/1998 9 §:n mukaisesti 27 päivänä lokakuuta 1999 annetun ministeriön asetuksen 1 §:ssä säädetään infrastruktuuritöitä koskevan ohjelman hyväksymisestä asianomaisten satamaviranomaisten pyynnöstä satamien laajentamiseksi, nykyaikaistamiseksi ja saneeraamiseksi ja varojen kohdentamisesta asetuksen liitteen mukaisesti. Kyseisen liitteen mukaan ministeriön oli tarkoitus antaa Napolin satamaviranomaisen käyttöön 51,403 miljoonaa euroa (99,53 miljardia Italian liiraa) Napolin sataman kuivatelakoiden investointitöitä varten. Kaikkia satamainfrastruktuuriin vuosina 2001–2017 tehtäviä investointeja varten käyttöön annettavat summat vahvistettiin 2 päivänä toukokuuta 2001 annetun ministeriön asetuksen, joka hyväksyttiin myös lain nro 431/1998 nojalla, liitteessä. Napolin satamaviranomaisen osalta rahoituksen enimmäismääräksi vahvistettiin tässä asetuksessa 102 miljoonaa euroa (197,5 miljardia Italian liiraa). Näissä asetuksissa annettiin Napolin satamaviranomaiselle muun

([61]) Komission päätös SA.39622 (2014/N), Slovenian tasavalta – Tuki mustan jään Sloveniassa tammi- ja helmikuussa 2014 aiheuttaman vahingon korvaamiseksi (kaikki alat paitsi maatalous, metsätalous, kalastus ja vesiviljely).
([62]) EUVL C 8, 11.1.2012, s. 15.
([63]) Ks. unionin tuomioistuimen tuomio 6.7.2017, NEREA, C-245/16, ECLI:EU:C:2017:521, 32 kohta.

muassa oikeus saada ministeriö maksamaan ministeriön asetusten liitteessä vahvistettuja satamainfrastruktuurihankkeita, myös kyseessä oleviin kuivatelakoihin liittyviä, koskevien lainojen lyhennykset. Nämä investoinnit oli jo tehty CAMED:n saadessa vuoden 2004 käyttöoikeuden, ja itse käyttöoikeudessa viitataan näihin investointeihin, jotka vahvistettiin jo vuoden 2001 sopimuksessa. Vastaavasti seuraavaa soveltuvuusperustaa voitaisiin soveltaa Napolin satamaviranomaiselle ja CAMED:lle myönnettyyn laivanrakennustukeen (alueelliseen investointitukeen, joka koskee olemassa olevien telakoiden parantamista tai nykyaikaistamista, tavoitteena olemassa olevien laitosten tuottavuuden parantaminen):

1) Asetus (EY) N:o 1540/98;

2) laivanrakennusteollisuuden valtiontukea koskevat vuoden 2004 puitteet, joita sovellettiin alun perin 1 päivä tammikuuta 2004 alkaen 31 päivään joulukuuta 2006 saakka ja jatkettiin myöhemmin kahdesti 31 päivään joulukuuta 2008 ja 31 päivään joulukuuta 2011 saakka;

3) laivanrakennusteollisuuden valtiontukea koskevat vuoden 2011 puitteet, joita sovellettiin 31 päivän joulukuuta 2011 jälkeen myönnettyyn ilmoittamattomaan tukeen. Näiden puitteiden soveltamista on jatkettu 30 päivään kesäkuuta 2014 asti;

4) alueellista valtiontukea koskevat suuntaviivat vuosille 2014–2020 1 päivästä heinäkuuta 2014 alkaen.

(180) Italia on väittänyt, että edellä mainittua laivanrakennusteollisuuden tuen soveltuvuusperustaa ei pitäisi soveltaa sellaisenaan ja että soveltuvuus pitäisi sen sijaan arvioida suoraan SEUT-sopimuksen 107 artiklan pohjalta ja ottaen huomioon valtiontuen alalla hyväksytyn sekundaarilainsäädännön muut säännökset ([64]). Italia on maininnut toisen maailmansodan pommitukset, maanjäristykset, tukialueen talouden kehittämisen ja satamainfrastruktuurin nykyaikaistamisen ja kehittämisen.

(181) Oikeuskäytännön mukaan on jäsenvaltion velvollisuus osoittaa, että kansallisen toimenpiteen olosuhteet eroavat merkityksellisissä suuntaviivoissa tarkoitetuista ja että komission pitäisi sen vuoksi arvioida toimenpidettä suoraan SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan nojalla ([65]). Siltä osin kuin Italia väittää, että toisen maailmansodan pommitukset ja maanjäristykset ovat syy edellä mainituista suuntaviivoista poikkeamiselle, komissio on jo selittänyt johdanto-osan 175 kappaleessa, miksi SEUT-sopimuksen 107 artiklan 2 kohdan b alakohdan edellytykset eivät kuitenkaan täyty tarkasteltavana olevien toimenpiteiden kohdalla. Mitä tulee väitteeseen, joka koskee satamainfrastruktuurin nykyaikaistamista ja kehittämistä perusteluna toimenpiteiden arvioimiselle suoraan perussopimuksen nojalla, komissio on myös selittänyt johdanto-osan 174 kappaleessa, että kuivatelakat eivät ole liikenneinfrastruktuureja eikä niitä sen vuoksi voida arvioida suoraan SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla. Kyseisen tukialueen talouden kehittämistä koskevasta Italian perustelusta komissio toteaa, että tällaista tukea ei arvioitaisi niiden alueellisia valtiontukia koskevien suuntaviivojen nojalla, joita sovellettiin toimenpiteiden myöntämisajankohtana, koska laivanrakennusteollisuudelle myönnettävää tukea säätelivät johdanto-osan 176 kappaleessa esitetyt alakohtaiset säännöt. Tämä on tosiasia, joka tunnustettiin selkeästi kaikissa tuen myöntämisajankohtana sovelletuissa alueellisia valtiontukia koskevissa suuntaviivoissa ([66]). On myös järkevää arvioida laivanrakennukseen liittyviin omaisuuseriin liittyvää tukea erityisten laivanrakennusalan alakohtaisten sääntöjen ennemmin kuin yleisempien alueellista valtiontukea koskevien sääntöjen nojalla, koska ainoastaan alakohtaiset suuntaviivat voivat kattaa alan erityispiirteet ja siten edistää parhaiten yleistä tavoitetta, johon tuella pyritään.

5.3.1 *Napolin satamaviranomaiselle myönnetyn tuen sisämarkkinoille soveltuvuuden arviointi*

(182) Yksi edellytyksistä, joiden perusteella tuki voidaan katsoa sisämarkkinoille soveltuvaksi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja koskevien vuoden 2011 puitteiden nojalla, on se, että tuki on myönnettävä todellista ja asianmukaisesti määriteltyä SEUT-sopimuksen 106 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua varten. Lisäksi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu pitäisi antaa tehtäväksi säädöksellä, jossa eritellään julkisen palvelun velvoitteet ja korvauksen laskentamenetelmät, eikä korvaussumma saa ylittää sitä, mikä on tarpeen julkisen palvelun velvoitteen hoitamisesta aiheutuneiden nettokustannusten kattamiseksi, kohtuullinen voitto mukaan lukien.

(183) Tämän päätöksen 5.1.4 jaksossa esitetyt perustelut osoittavat, että komissio katsoo Italian tehneen ilmeisen arviointivirheen määritellessään Napolin satamaviranomaisen hoidettavaksi annettua julkista palvelua. Lisäksi asianomaisissa säädöksissä ei ilmoiteta lainkaan Napolin satamaviranomaiselle kuivatelakoiden hallinnoinnista myönnettävän korvauksen summaa tai sitä, miten tällainen korvaus pitäisi laskea, eikä niiden perusteella voida

([64]) Tässä yhteydessä Italia viittaa tiedonantoon nro 2003/C 317/06 (EUVL C 317, 30.12.2003, s. 11), ja erityisesti 12 kohtaan, jossa todetaan, että tukea laivanrakennukseen voidaan myöntää [SEUT-sopimuksen 107 ja 108] artiklan ja kaikkien niiden perusteella hyväksyttyjen lainsäädännön ja toimenpiteiden mukaisesti.

([65]) Unionin tuomioistuimen tuomio 8.3.2016, Kreikka v. komissio, C-431/14 P, ECLI:EU:C:2016:145, 70–72 kohta.

([66]) Ks. vuosille 2007–2013 vahvistettujen alueellisia valtiontukia koskevien suuntaviivojen 8 kohta (ja alaviite 9) (EUVL C 54, 4.3.2006, s. 13): ”Lisäksi eräillä muilla aloilla [liikenne ja laivanrakennus] sovelletaan erityissääntöjä, joissa otetaan huomioon kyseisten alojen erityistilanne ja jotka voivat kokonaan tai osittain poiketa näistä suuntaviivoista”; ks. alueellisia valtiontukia koskevien suuntaviivojen (2000–2006) 2 kohta (EUVL C 74, 10.3.1998, s. 9): ”Tietyillä aloilla, joita nämä suuntaviivat koskevat, sovelletaan lisäksi tämän alan erityissääntöjä.”

sen vuoksi päätellä, rajoittuuko myönnetty korvaus siihen, mikä on tarpeen väitetyn julkisen palvelun velvoitteen hoitamisesta aiheutuneiden merkityksellisten kustannusten kattamiseksi. Lisäksi, kuten johdanto-osan 167 kappaleessa todettiin, Napolin satamaviranomaisen väitettyjen julkisen palvelun velvoitteiden luonnetta, kestoa ja soveltamisalaa ei ole määritelty selkeästi.

(184) Tästä syystä komissio katsoo, että toimenpiteet eivät täytä kaikkia soveltuvuusedellytyksiä eikä niitä sen vuoksi Napolin satamaviranomaiselle myönnetyn tuen osalta voida todeta sisämarkkinoille soveltuviksi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja koskevien vuoden 2011 puitteiden nojalla.

(185) Komissio on myös arvioinut, voidaanko toimenpiteet todeta sisämarkkinoille soveltuviksi sovellettavien laivanrakennusalan sääntöjen perusteella.

(186) Komissio toteaa, että ottaen huomioon säädökset, joiden nojalla tuki on myönnetty (ks. johdanto-osan 25 ja 179 kappale), eri tukitoimenpiteisiin sovellettavat oikeusperustat ovat asetus (EY) N:o 1540/98 ja laivanrakennusteollisuuden valtiontukea koskevat puitteet, joihin viitattiin johdanto-osan 179 kappaleen i ja ii kohdassa ([67]). Komissio on tarkistanut (ks. jäljempänä), täyttyvätkö kunkin luetellun soveltuvuusperustan edellytykset.

(187) Jotta toimenpide voi olla tukikelpoinen laivanrakennusalan sääntöjen nojalla, tuki on myönnettävä investointeihin, jotka koskevat olemassa olevien telakoiden parantamista tai nykyaikaistamista, tuki ei saa liittyä kyseisen telakan / kyseisten telakoiden rahoituksen rakenneuudistukseen, ja tavoitteena on oltava olemassa olevien laitosten tuottavuuden parantaminen (pelkkä poistettujen omaisuuserien korvaaminen on suljettu pois) ([68]).

(188) Italian viranomaiset totesivat (ks. johdanto-osan 86 kappale), että väitetyn tuen tarkoitus ei ole edistää telakan olemassa olevien laitteistojen tuottavuuden lisäystä vaan ennemminkin suorittaa satamainfrastruktuurin tiettyjen osien, jotka ovat yksinomaan Italian valtion omistuksessa, erityisiä kunnossapitotöitä ja estää niiden vanhentuminen. Investoinnit eivät sen vuoksi ole tukikelpoisia laivanrakennusalan sääntöjen nojalla.

(189) Lisäksi Italia ei ole osoittanut, että tuella olisi kannustava vaikutus eli että tukihakemus olisi toimitettu ennen töiden käynnistysajankohtaa tai että tuki rajoittuisi sovellettavissa alueellisia valtiontukia koskevissa suuntaviivoissa määriteltyjen tukikelpoisten menojen tukemiseen (ks. johdanto-osan 89 kappale).

(190) Tälle hankkeelle jo myönnetty julkinen rahoitus (44 138 854,50 euroa, mikä on 76,42 prosenttia kokonaisinvestointikustannuksista) ylittää kaikkien kolmen myöhemmin annettujen laivanrakennusteollisuuden valtiontukia koskevien puitteiden mukaiset laivanrakennuslaitosten alueellisen investointituen sallitut enimmäistukiintensiteetit (jotka vaihtelivat 12,5 prosentista 22,5 prosenttiin kokonaisinvestointikustannuksista kunkin alueen aluetukiluokituksen mukaan).

(191) Ottaen huomioon sen, että edellä mainitut soveltuvuusedellytykset eivät täyty, komissio päättelee, että Napolin satamaviranomaisen hyväksi toteutetut tukitoimenpiteet eivät sovellu sisämarkkinoille.

5.3.2 *CAMED:lle myönnetyn tuen sisämarkkinoille soveltuvuuden arviointi*

(192) Kuten 5.2.3 jaksossa osoitettiin, Italia teki ilmeisen arviointivirheen luokitellessaan CAMED:lle tarjotut laivankorjauspalvelut julkisen palvelun velvoitteeksi. Lisäksi asianomaisissa säädöksissä ei ilmoiteta lainkaan korvauksen määrää, joka myönnetään CAMED:lle velvoitteesta taata avoin pääsy kuivatelakoille, eikä niiden perusteella voida sen vuoksi päätellä, ylittääkö jokin myönnetty korvaus sen, mikä on tarpeen julkisen palvelun velvoitteen hoitamisesta aiheutuneiden merkityksellisten kustannusten kattamiseksi. Komissio toteaa, että jos toimien rahoittaminen (44 138 854,50 euroa Italian valtion varoista ja 13 621 000 euroa Napolin satamaviranomaisen omista varoista) katsotaan korvaukseksi CAMED:lle annetusta velvoitteesta pitää pääsy kuivatelakoille avoimena, ei voida sulkea pois liiallisen korvauksen riskiä (ks. johdanto-osan 169 kappale). Lisäksi, kuten johdanto-osan 162 kappaleessa todettiin, väitettyjen julkisen palvelun velvoitteiden luonnetta ja soveltamisalaa ei ole määritelty selkeästi.

(193) Tästä syystä komissio päättelee, että toimenpiteitä ei CAMED:lle myönnetyn väitetyn tuen osalta voida todeta sisämarkkinoille soveltuviksi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja koskevien vuoden 2011 puitteiden nojalla.

([67]) Ks. i) asetus (EY) N:o 1540/98, joka oli voimassa 1 päivän tammikuuta 1999 ja 31 päivän joulukuuta 2003 välisen ajan; ii) laivanrakennusteollisuuden valtiontukea koskevat vuoden 2004 puitteet, joita sovellettiin alun perin 1 päivä tammikuuta 2004 alkaen 31 päivään joulukuuta 2006 saakka ja jatkettiin myöhemmin kahdesti 31 päivään joulukuuta 2008 ja 31 päivään joulukuuta 2011 saakka.

([68]) Ks. asetuksen (EY) N:o 1540/98 7 artikla; laivanrakennusteollisuuden valtiontukea koskevien puitteiden (2003) 26 kohta; laivanrakennusteollisuuden valtiontukea koskevien puitteiden (2011) johdanto-osan 13 kappale; ks. myös komission päätös 2007/529/EY valtiontuesta C 21/06 (ex N 635/05), jonka Slovakian tasavalta aikoo myöntää Slovenské lodenice Komárnolle.

(194) CAMED:lle myönnetyn tuen soveltuvuudesta sisämarkkinoille laivanrakennusalan sääntöjen perusteella komissio toteaa, että CAMED – tuettujen laitosten hallinnoijana ja operaattorina – hyötyi toimintatuesta (alennettujen käyttöoikeusmaksujen muodossa), jonka tarkoitus oli vähentää menoja, jotka CAMED:n olisi katettava. Kunkin toimenpiteen myöntämisajankohtana sovelletuissa laivanrakennusalan valtiontukisäännöissä (ks. johdanto-osan 179 kappale) ei säädetä laivanrakennuslaitosten hallinnoijille tai käyttäjille myönnettävästä toimintatuesta. Näin ollen komissio päättelee, että CAMED:lle myönnettyä tukea ei voida todeta sisämarkkinoille soveltuvaksi.

6. PÄÄTELMÄ TUEN OLEMASSAOLOSTA JA SOVELTUVUUDESTA SISÄMARKKINOILLE

(195) Komissio katsoo, että Italia on pannut sääntöjenvastaisesti täytäntöön investointituen Napolin satamaviranomaiselle ja rikkonut siten SEUT-sopimuksen 108 artiklan 3 kohtaa.

(196) Komissio katsoo myös, että Italia on pannut sääntöjenvastaisesti täytäntöön toimintatuen CAMED:lle ja rikkonut siten SEUT-sopimuksen 108 artiklan 3 kohtaa.

(197) Koska ei ole mahdollista esittää perusteluja, joiden nojalla toimenpiteiden voitaisiin katsoa soveltuvan sisämarkkinoille, ne on katsottava sisämarkkinoille soveltumattomiksi.

7. TAKAISINPERINTÄ

7.1 Vanhentumisaika

(198) Komissio toteaa, että Italian viranomaisten mukaan arvioitavana olevaa julkista tukea ei voida periä takaisin, koska menettelyasetuksen 17 artiklassa säädetty vanhentumisaika on kulunut umpeen.

(199) Asetuksen 17 artiklan 1 kohdan mukaan komission toimivaltuuksiin periä tuki takaisin sovelletaan kymmenen vuoden vanhentumisaikaa. Asetuksen 17 artiklan 2 kohdassa säädetään kuitenkin seuraavaa: ”Vanhentumisaika alkaa päivästä, jona sääntöjenvastainen tuki myönnetään tuensaajalle joko yksittäisenä tukena tai osana tukiohjelmaa. Sääntöjenvastaista tukea koskevat komission toimet tai jäsenvaltion komission pyynnöstä toteuttamat toimet keskeyttävät vanhentumisajan. Vanhentumisaika alkaa uudelleen kunkin keskeytyksen jälkeen. Vanhentumisaikaa laskettaessa ei oteta huomioon aikaa, jona komission päätös on Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltävänä.”

(200) Komissio katsoo, että Italian viranomaisten perusteluja ei voida hyväksyä. Komission toimet eli tietopyynnön lähettäminen maaliskuussa 2006, kaksi ennakkoarviointikirjettä kantelijalle vuosina 2013 ja 2014 sekä Italian viranomaisille lähetetyt lisätietopyynnöt (ks. johdanto-osan 3, 5 ja 6 kappale) keskeyttivät vanhentumisajan, eikä kymmenen vuoden vanhentumisaika ole sen vuoksi kulunut umpeen.

7.2 Luottamuksensuoja ja oikeusvarmuus

(201) Menettelyasetuksen 16 artiklan 1 kohdan mukaan tuki, joka on todettu sisämarkkinoille soveltumattomaksi, on perittävä takaisin.

(202) Asetuksen 16 artiklan 1 kohdassa säädetään kuitenkin: ”Komissio ei saa vaatia tuen takaisinperimistä, jos tämä olisi unionin lainsäädännön jonkin yleisen periaatteen vastaista.” Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että komission on omasta aloitteestaan otettava huomioon poikkeukselliset olosuhteet, joiden perusteella se asetuksen 16 artiklan 1 kohdan nojalla voi pidättäytyä määräämästä sääntöjenvastaisesti myönnetyn tuen takaisinperintää, jos takaisinperintä on unionin lainsäädännön jonkin yleisen periaatteen vastaista ([69]).

(203) Komissio toteaa, että Italia ja CAMED esittivät menettelyn aloittamista koskevaa päätöstä koskevissa huomautuksissaan perustelun, jonka mukaan komission päätös on sääntöjenvastainen ja rikkoo hyvän hallintotavan, oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan yleisiä periaatteita (ks. johdanto-osan 52–54 ja 91 kappale).

([69]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 24.11.1987, RSV v. komissio, 223/85, ECLI:EU:C:1987:502.

(204) Tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan oikeus vedota luottamuksensuojan periaatteeseen edellyttää, että unionin toimivaltaiset viranomaiset ovat antaneet asianomaiselle täsmällisiä, ehdottomia ja yhtäpitäviä vakuutteluja, jotka on saatu toimivaltaiselta ja luotettavalta taholta ([70]). Nämä vakuuttelut voivat oikeuskäytännön mukaan olla joko eksplisiittisiä (esimerkiksi suora viestintä jäsenvaltion kanssa tietyn toimenpiteen voimassaolosta) ([71]) tai implisiittisiä (esimerkiksi aiheeton viivytys menettelyissä tai samankaltaisten ohjelmien hyväksyminen aiemmin) ([72]). Myönnetyn tuen ei ilman poikkeuksellisia olosuhteita voida oikeutetusti odottaa olevan sääntöjenmukainen, jos tukea ei ole myönnetty SEUT-sopimuksen 108 artiklan ilmoitusvaatimusten mukaisesti ([73]).

(205) Komissio katsoo, että tarkasteltavana olevassa tapauksessa luottamuksensuojan periaatetta ei ole rikottu. Kuten johdanto-osan 147–150 kappaleessa esitettiin, Italian viranomaiset eivät koskaan ilmoittaneet tukea komissiolle. Lisäksi komissio ei ole antanut mitään täsmällisiä, ehdottomia ja yhtäpitäviä vakuutteluja siitä, että toimenpide ei olisi tukea tai että se olisi sisämarkkinoille soveltuvaa tukea ([74]).

(206) Oikeusvarmuuden perusvaatimus, jonka myös menettelyasetuksen 16 artikla kattaa, on tarkoitettu takaamaan oikeudellisten tilanteiden ja unionin oikeuden säätelemien suhteiden ennakoitavuus, ja siten se estää komissiota viivyttämästä loputtomasti toimivaltansa käyttöä ([75]).

(207) Komissio katsoo tämän tapauksen erittäin poikkeukselliset olosuhteet huomioon ottaen, että oikeusvarmuuden periaatetta ei ole otettu asianmukaisesti huomioon suhteessa Italian viranomaisiin.

(208) Komissio katsoo, että on näyttöä, joka viittaa siihen, i) että komissio viivytti toimivaltansa käyttöä tarkasteltavana olevien toimenpiteiden tutkimisen kohdalla ja ii) että komission Italian viranomaisille antama implisiittinen viittaus ennen menettelyn aloittamista uudelleen vuonna 2013 on saattanut johtaa niitä harhaan kyseisten toimenpiteiden sääntöjenmukaisuuden osalta ([76]).

(209) Ensinnäkin komissio viivytti toimivaltansa käyttöä tarkasteltavana olevien toimenpiteiden tutkimisen kohdalla: Komissio lähetti maaliskuussa 2006 tietopyynnön, johon Italia vastasi 3 päivänä huhtikuuta 2006 toimittaen kattavat tiedot, joiden perusteella komission olisi pitänyt päätellä, että tutkittava toimenpide oli itse asiassa julkista tukea. Siitä huolimatta komission yksiköt eivät toteuttaneet kirjeen johdosta mitään jatkotoimia, ja lisäksi menettely päätettiin. Menettely aloitettiin uudelleen vasta seitsemän vuotta myöhemmin, helmikuussa 2013 tehdyn virallisen kantelun jälkeen. Menettelyn aloittamista koskeva päätös annettiin lopulta kesäkuussa 2016.

(210) Toiseksi implisiittinen viittaus, jonka komissio antoi Italian viranomaisille ennen menettelyn aloittamista uudelleen vuonna 2013, saattoi johtaa kyseisiä viranomaisia harhaan toimenpiteen sääntöjenmukaisuuden osalta. Italian viranomaiset väittivät 3 päivänä huhtikuuta 2006 päivätyssä kirjeessään, että kyseiset kuivatelakat olivat julkista infrastruktuuria eivätkä sen vuoksi kuuluneet laivanrakennusalan suuntaviivojen soveltamisalaan. Siitä huolimatta Italian viranomaisten komissiolle toimittamien tietojen olisi pitänyt saada komissio päättelemään, että tutkittavana oleva toimenpide oli itse asiassa laivanrakennus- ja laivankorjauslaitoksille myönnettyä julkista tukea, joka oli valtiontukea, joka olisi pitänyt ilmoittaa komissiolle. Vaikka komission tietoon oli siis saatettu tuetun investointihankkeen luonne, se ei ryhtynyt mihinkään jatkotoimiin eikä suorittanut mitään lisätutkimuksia vuosina 2006–2013, antaen Italialle implisiittisen viestin siitä, että kuivatelakoiden luonnehtiminen satamainfrastruktuuriksi oli asianmukaista.

(211) Ne seitsemän vuotta, jotka kuluivat Italian viranomaisten komission kirjeeseen lähettämästä vastauksesta komission Italialle lähettämään lisätietopyyntöön, olisivat voineet saada Italian – tässä nimenomaisessa tapauksessa – olettamaan, komission vaikenemisen takia, että komissio oli hyväksynyt Italian alkuperäisen kannan, jonka mukaan toimenpide ei kuulunut valtiontukien valvonnan piiriin eikä ilmoitusta siten tarvittu. Vaikka on totta, että periaatteessa se, ettei komissio reagoi jäsenvaltion vastaukseen, ei sinänsä voi olla

([70]) Unionin tuomioistuimen tuomio 16.12.2010, Kahla Thüringen Porzellan GmbH v. komissio, C-537/08 P, ECLI:EU:C:2010:769, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

([71]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 11.3.1987, Van den Bergh en Jurgens BV en Van Dijk Food Products (Lopik) BV v. komissio, 267/85, ECLI:EU:C:1987:121, 44 kohta.

([72]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 24.11.1987, RSV v. komissio, 223/85, ECLI:EU:C:1987:502.

([73]) Unionin tuomioistuimen tuomio 13.6.2013, HGA Srl ym. v. komissio, yhdistetyt asiat C-630/11 P–C-633/11 P, ECLI:EU:C:2013:387, 134 kohta.

([74]) Ks. luottamuksensuojan periaatteen määritelmästä yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 11.3.1987, Van den Bergh en Jurgens BV en Van Dijk Food Products (Lopik) BV v. komissio, 265/85, ECLI:EU:C:1987:121, 44 kohta, ja yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 26.6.1990, Sofrimport SARL v. komissio, C-152/88, ECLI:EU:C:1990:259, 26 kohta; yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 18.1.2000, Mehibas Dordtselaan BV v. komissio, T-290/97, ECLI:EU:T:2000:8, 59 kohta, ja yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 9.7.2003, Kyowa Hakko Kogyo v. komissio, T-223/00, ECLI:EU:T:2003:194, 51 kohta; ks. luottamuksensuojan puuttumisesta sääntöjenvastaisesti täytäntöön pannun tuen saajien osalta yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 11.11.2004, Demesa ja Territorio Histórico de Álava v. komissio, yhdistetyt asiat C-183/02 P ja C-187/02 P, ECLI:EU:C:2004:701, 44 ja 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

([75]) Ks. yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 24.9.2002, Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, yhdistetyt asiat C-74/00 P ja C-75/00 P, ECLI:EU:C:2002:524, 140 kohta.

([76]) Ks. komission päätös 2007/256/EY, tehty 20 päivänä joulukuuta 2006, tukiohjelmasta, jonka Ranska on ottanut käyttöön yleisen verolainsäädännön 39 CA §:n nojalla – Valtiontuki C 46/04 (ex NN 65/04), (EUVL L 112, 30.4.2007, s. 41), ja yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 22.4.2008, Salzgitter AG v. komissio, C-408/04 P, ECLI:EU:C:2008:236, 106 kohta.

oikeusvarmuuden periaatteen rikkomista, on kuitenkin selvää, ettei tässä nimenomaisessa tapauksessa ole kyse ainoastaan komission toimimattomuudesta vaan myös komission yksiköiden Italialle antamasta implisiittisestä viittauksesta, joka johti poikkeukselliseen olosuhteiden yhdistelmään. Näin ollen i) seitsemän vuoden viive alkuperäisessä komission päätöksentekoprosessissa (jatkotoimien puuttuminen Italian viranomaisten 3 päivänä huhtikuuta 2006 päivätyn kirjeen jälkeen) yhdistettynä ii) komission toimimattomuuteen, joka tarkasteltavana olevan tapauksen erityiset olosuhteet huomioon ottaen olisi voitu tulkita toimenpiteen arvioimisen oikeuskehyksen määrittämistä ja tulkintaa koskevan Italian viranomaisten kannan hiljaiseksi hyväksymiseksi, olisi voinut jättää tilaa epäilyksille toimenpiteiden sääntöjenmukaisuudesta ja estää Italian viranomaisia ryhtymästä toimiin mukauttaakseen kyseiset toimenpiteet ajoissa valtiontukisääntöihin.

(212) Tästä syystä, tarkasteltavana olevan asian erityisten olosuhteiden ja edellä esitettyjen seikkojen pohjalta, oikeudellisten tilanteiden ja unionin oikeuden säätelemien suhteiden ennakoitavuuden takaamiseksi komissio päättelee, että tarkasteltavana olevan asian erityiset olosuhteet tarkoittavat, että Italiaa ei vaadita perimään takaisin mitään 5 jaksossa tarkoitettua, Napolin satamaviranomaiselle tai CAMED:lle myönnettyä sisämarkkinoille soveltumatonta tukea, joka myönnettiin ennen komission Italialle 28 päivänä helmikuuta 2013 lähettämää tietopyyntöä, jolla tämän asian käsittely aloitettiin uudelleen.

(213) Sen tuen osalta, joka on myönnetty 28 päivän helmikuuta 2013 jälkeen, kaikki sisämarkkinoille soveltumaton tuki voidaan periä takaisin sen saajilta. Komissio katsoo, että sen jälkeen, kun yksityiskohtainen tietopyyntö lähetettiin 28 päivänä helmikuuta 2013, Italian viranomaiset olivat täysin tietoisia komission epäilyksistä, jotka koskivat tuen sääntöjenmukaisuutta ja soveltuvuutta sisämarkkinoille.

(214) Kuten edellä johdanto-osan 178 kappaleessa todettiin, komissio katsoo kuitenkin, että kaikki kyseessä olevat toimenpiteet myönnettiin Napolin satamaviranomaiselle ennen 28 päivää helmikuuta 2013, päivää, jona komissio lähetti Italialle tietopyynnön vuonna 2013 saadun virallisen kantelun jälkeen. Myös CAMED:lle myönnettiin kyseessä olevat toimenpiteet ennen 28 päivää helmikuuta 2013, koska se sai oikeuden saada tukea vuoden 2004 käyttöoikeussopimuksen nojalla. Näin ollen mitään tukitoimenpiteistä, jotka ovat olleet tämän asian kohteina, ei myönnetty 28 päivän helmikuuta 2013 jälkeen.

7.3 **Napolin satamaviranomaiselta ja CAMED:ltä takaisin perittävä tuki**

(215) Tässä asiassa esitetyt erityiset olosuhteet huomioon ottaen, kuten johdanto-osan 207–211 kappaleessa ja johdanto-osan 214 kappaleen päätelmässä selvitettiin, Italian ei tarvitse periä takaisin mitään summaa Napolin satamaviranomaiselta eikä CAMED:ltä. Samoista syistä tässä päätöksessä ei suljeta pois tulevia maksuja, jotka koskevat niitä erityisiä tukisummia, jotka oli jo myönnetty Napolin satamaviranomaiselle (27 päivänä lokakuuta 1999 annetun ministeriön asetuksen, joka hyväksyttiin laissa nro 413/1998 vahvistettujen yleisten puitteiden soveltamisalan sisällä ja luetaan yhdessä 2 päivänä toukokuuta 2001 annetun ministeriön asetuksen kanssa, nojalla) ja CAMED:lle (vuoden 2004 käyttöoikeussopimuksen nojalla) ennen 28 päivää helmikuuta 2013.

(216) Jos Italia kuitenkin harkitsee muiden tukitoimenpiteiden myöntämistä Napolin satamassa, Italia on ilman muuta SEUT-sopimuksen 108 artiklan 3 kohdan nojalla velvollinen ilmoittamaan tällaisista toimenpiteistä komissiolle, jotta tämä voi arvioida niiden soveltuvuuden sisämarkkinoille (paitsi tietysti, jos tällaisiin toimenpiteisiin sovelletaan ilmoitusta koskevaa ryhmäpoikkeusta),

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

1. Italian Napolin satamaviranomaiselle investointituen muodossa myöntämä valtiontuki, joka myönnettiin 27 päivänä lokakuuta 1999 annetun ministeriön asetuksen, joka hyväksyttiin laissa nro 413/1998 vahvistettujen yleisten puitteiden soveltamisalan sisällä ja luetaan yhdessä 2 päivänä toukokuuta 2001 annetun ministeriön asetuksen kanssa, nojalla ja jonka Italia pani sääntöjenvastaisesti täytäntöön rikkoen siten Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan 3 kohtaa, ei sovellu sisämarkkinoille.

2. Napolin satamaviranomaisen CAMED:ltä perimien kohtuuttoman alhaisten käyttömaksujen muodostama valtiontuki, jonka Italia pani sääntöjenvastaisesti täytäntöön CAMED:n ja Napolin satamaviranomaisen 29 päivänä heinäkuuta 2004 allekirjoittaman vuoden 2004 käyttöoikeussopimuksen kautta rikkoen siten Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan 3 kohtaa, ei sovellu sisämarkkinoille.

2 artikla

Italia ei ole velvollinen perimään takaisin 1 artiklassa tarkoitettua tukea.

3 artikla

Tämä päätös on osoitettu Italian tasavallalle.

Tehty Brysselissä 20 päivänä syyskuuta 2018.

Komission puolesta
Margrethe VESTAGER
Komission jäsen